

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
В.о. завідувачки кафедри
_____ Уханова І.О.

“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

НА ТЕМУ «УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ У
ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ»

Виконавець:
студентка ЦЗФН, 4 курс, 13 група
Кочубей Уляна Олександрівна

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Міндова Олена Ігорівна

ОДЕСА – 2024

АНОТАЦІЯ

Кочубей У.О. «Удосконалення міжнародних розрахунків у діяльності комерційного банку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес міжнародних розрахунків у банківській діяльності.

У роботі розглядаються поняття, сутність, форми міжнародних розрахунків і роль банків в їх організації.

Проведено аналіз валютних послуг, що надає своїм корпоративним клієнтам АТ КБ «ПриватБанк» та оцінено організацію міжнародних розрахунків в банку.

Обґрунтовано шляхи удосконалення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» та по банківській системі України в цілому.

Ключові слова: банк, контракт, переказ, акредитив, інкасо, кореспондентський рахунок, удосконалення міжнародних розрахунків.

ANNOTATION

Kochubey U.O. "Improvement of international settlements in the activity of a commercial bank"

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". – Odesa National University of Economics. – Odesa, 2024

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the research is the process of international settlements in banking.

The work examines the concept, essence, forms of international settlements and the role of banks in their organization.

An analysis of foreign exchange services provided to its corporate clients by JSC CB "PrivatBank" was carried out and the organization of international settlements in the bank was evaluated.

Ways to improve international settlements in JSC KB "PrivatBank" and the banking system of Ukraine as a whole are substantiated.

Keywords: bank, contract, transfer, letter of credit, collection, correspondent account, improvement international settlements.

ЗМІСТ

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	6
1.1. Поняття міжнародних розрахунків, їх сутність та форми	6
1.2 Роль банків в організації міжнародних розрахунків	13
1.3. Нормативно-інституційне забезпечення здійснення міжнародних розрахунків в Україні	20
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	27
2.1 Характеристики діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у банківській системі України	27
2.2 Аналіз валютних послуг АТ КБ «ПРИВАТБАНК» для суб'єктів підприємницької діяльності	35
2.3 Оцінка організації проведення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	43
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	52
3.1. Проблеми та ризики міжнародних розрахунків в банківській системі України та шляхи їх подолання	52
3.2. Удосконалення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» в умовах цифровізації	57
Висновки до розділу 3	63
Висновки	64
Список літературних джерел	67
Додатки	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах глобалізаційних перетворень та поглиблення взаємозв'язків між країнами, Україна, як країна з відкритою економікою, є її активним учасником. В умовах міжнародного руху товарів та послуг розширюються співпраця між суб'єктами господарювання, які розташовані в різних державах, а також взаємні валютні грошові вимоги та зобов'язання учасників міжнародних економічних відносин. Значну роль у організації та проведенні міжнародних розрахунків та платежів належить банкам, адже саме вони виступають як посередники, а, іноді й як основні учасники в зовнішньоторговельних угодах, забезпечуючи належний рівень їх виконання, мінімізацію ризиків зовнішньоекономічної діяльності, гарантуючи вчасне їх здійснення та оплату. Банки є невід'ємною ланкою, яка поєднує суб'єктів міжнародних розрахунків, а саме продавців і покупців тому що обов'язковістю розрахунків між двома контрагентами виступає безготівкова форма, а це можливо здійснити лише через систему кореспондентських рахунків банків. Обмін товарів та послуг українських суб'єктів господарювання з зарубіжними покупцями та замовниками, поглиблення інтересу до такого обміну створює необхідність в дослідженні різних форм міжнародних розрахунків при здійсненні експортно-імпортних операцій, можливості застосування тієї чи іншої форми на практиці, оформлення та проведення їх вітчизняними банками. Впровадження діджиталізації міжнародних розрахунків вітчизняними банками дає їм змогу оптимізувати витрати, збільшити продуктивність праці та якість обслуговування клієнтури в організації зовнішньоекономічної діяльності. Отже з усього наведеного вище можемо зробити висновок, що обрана тема дослідження в бакалаврській роботі є актуальною.

Внесок у дослідження організації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в Україні взагалі та зокрема оформленню міжнародних розрахунків зробило багато вітчизняних

науковців. В проведеному дослідженні розглянути погляди на зазначені проблеми таких науковців як Банчук-Петросова О. В., Береславська О. І., Бурковська А. В., Васильчук І., Величко К. Ю., Житниська К., Гаркавенко В.І., Гладчук О.М., Грінько І. М., Давиденко О.А., Дячек В.В., Д'яконова І. І., Журавка Ф. О. Зянько В. В., Євтушенко В. А., Єпіфанова І. Ю., Єршова Г.В., Єфіменко Л. М., Ковальова Є. О., Колодізев О., Колосовська О.Д., Копчикова І.В., Коренєва О.Г., Кузьмінова О., Лункіна Т. І., Макаренко М. І., Мельничук Д. П., Міщенко В.І., Носач Л. Л., Оніщенко В.С., Руда О. Л., Слав'янська Н.Г., Ситник І., Смоляк В., Сотченко Є.В., Ткачук І.Я, Товкун І.М., Ушакова О.А., Харабара В.М., Шуміло О. С. Не зважаючи на значний обсяг досліджень, не достатньо ще приділяється уваги удосконаленню міжнародних розрахунків в умовах цифровізації банків.

Мета дослідження. Мета написання роботи полягає в проведенні теоретичного дослідження сутності міжнародних розрахунків, оцінки проведення їх АТ КБ «Приватбанк» та визначення шляхів їх подальшого удосконалення в діяльності комерційних банків.

Для досягнення мети у роботі поставлені певні **завдання**, а саме:

- розглянути поняття міжнародних розрахунків, їх сутність та форми;
- обґрунтувати роль банків в організації міжнародних розрахунків;
- дослідити нормативно-інституційне забезпечення здійснення міжнародних розрахунків в Україні;
- надати характеристику діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у банківській системі України;
- провести аналіз валютних послуг АТ КБ «ПРИВАТБАНК» для суб'єктів підприємницької діяльності;
- здійснити оцінку організації проведення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
- визначити шляхи удосконалення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк».

Об’єкт та предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процес міжнародних розрахунків у банківській діяльності. **Предметом дослідження** є теоретичні та прикладні аспекти вдосконалення міжнародних розрахунків АТ КБ «ПриватБанк» в обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності суб’єктів підприємницької діяльності.

Методи дослідження. При написанні роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи, такі як наукового пізнання, конкретизації, порівняльний, структурно-функціональний, групування та узагальнення, статистичного та економічного аналізу, графічні методи. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office – Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Національного банку України, внутрішня інформація АТ КБ «Приватбанк» та ряду інших банків банківської системи України.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування), двох додатків. Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок. Основний зміст викладено на 64 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 38 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Поняття міжнародних розрахунків, їх сутність та форми

Комісія з Платежів та Платіжних Систем Банку Міжнародних Розрахунків у своєму Глосарії термінів, що використовуються при проведенні платежів та використанні платіжних систем, визначає розрахунок з одного боку, як дія, яка припиняє зобов'язання щодо перерахування коштів або передачі цінних паперів між двома чи більше особами. З іншого боку, як завершення угоди, за якою продавець передає покупцю цінні папери чи фінансові інструменти, а покупець передає продавцю гроші. Примітно, що платежем згідно з цим Глосарієм є переказ коштів від платника до одержувачу платежу. Такого роду визначення, з одного сторони виключають тотожність понять розрахунку та угоди, а з інший, показує, що поняття розрахунку суттєво ширше поняття платежу [1].

Поява міжнародних розрахунків та їх подальші зміни пов'язані з розвитком та інтернаціоналізацією товарного виробництва та обігу. В них відбивається відокремлена форма руху вартостей у міжнародному обороті через розбіжність періодів виробництва та реалізації товарів, віддаленості ринків збуту. Міжнародні розрахунки охоплюють розрахунки із зовнішньої торгівлі товарами та послугами, а також некомерційним операціям, кредитам і руху капіталів між країнами.

Міжнародні розрахунки обумовлені порядком здійснення платежів, виробленої практикою та закріпленими міжнародними документами та звичаями, а також щоденною практичною діяльністю банків щодо їх проведення. У літературі відсутня єдність розуміння того, що саме слід вважати міжнародними розрахунками

Розглянемо визначення поняття «міжнародні розрахунки» деякими вітчизняними науковцями (рис. 1.1).

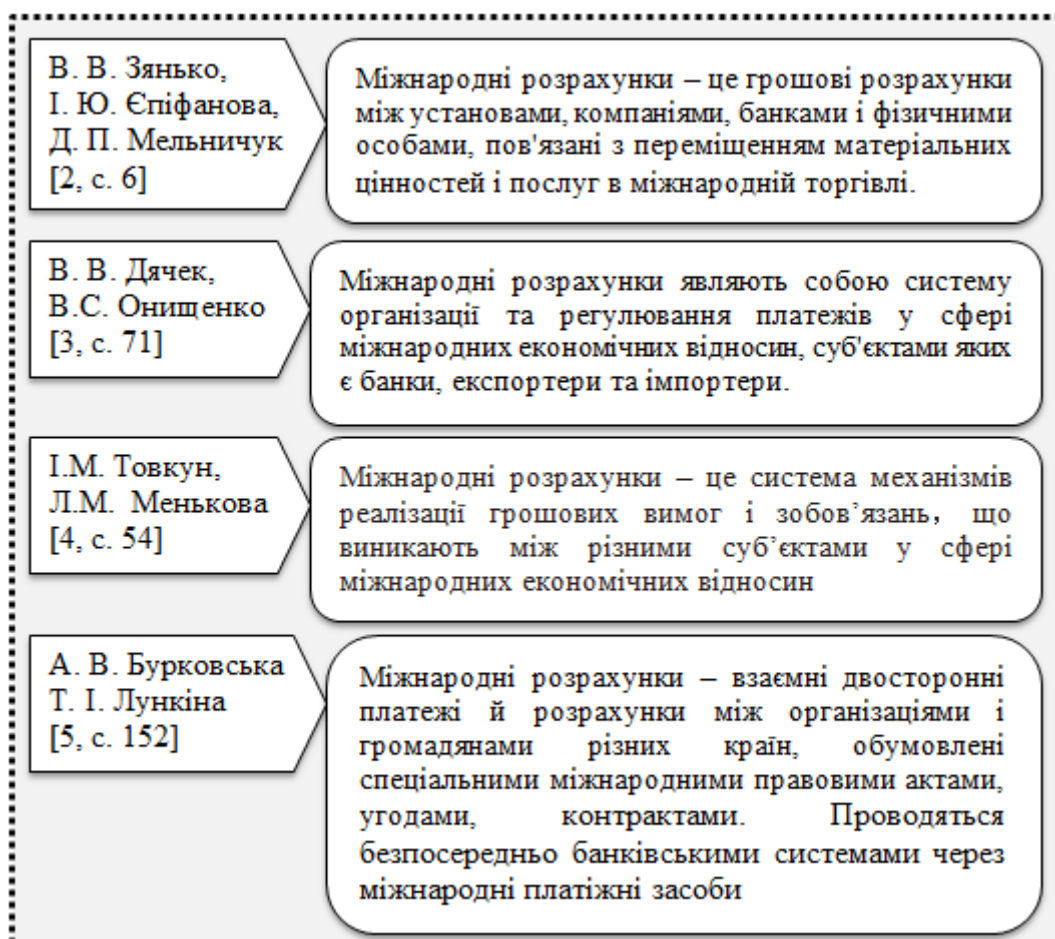

Рис. 1.1. Визначення поняття «міжнародні розрахунки»

Джерело: розроблено за [2 - 5]

Отже, на основі опрацьованої літератури визначимо, що міжнародні розрахунки – це регулювання платежів та грошових вимог і зобов'язань, що виникають у зв'язку з економічними, політичними і культурними відносинами між юридичними особами і громадянами різних країн.

Міжнародні розрахунки призначені для регулювання умов платежів, вимог і грошових зобов'язань, що виникають між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відповідно до існуючої міжнародної практики, норм і звичаїв.

Основа міжнародних розрахунків – зовнішня торгівля товарами і послугами. Основними суб'єктами міжнародних розрахунків є експортери, імпортери і банки, що їх обслуговують. Між ними виникають економічні відносини, пов'язані з рухом товаророзпорядчих документів і операційною обробкою платежів.

Форми розрахунків є регульовані нормами міжнародного приватного права умови платежу. В укладенні міжнародних угод українські підприємці зазвичай обирають наступні форми розрахунків для здійснення зовнішньоекономічній діяльності з іноземними контрагентами, такі як: документарний акредитив, інкасо, відкритий рахунок, аванс. Окрім зазначених, в інших країнах світу популярними в укладенні міжнародних угод є розрахунки векселями та чеками, банківський переказ, банківська гарантія [6, с. 135].

Всі форми міжнародних розрахунків поділяються на документарні та недокументарні (рис. 1.2).

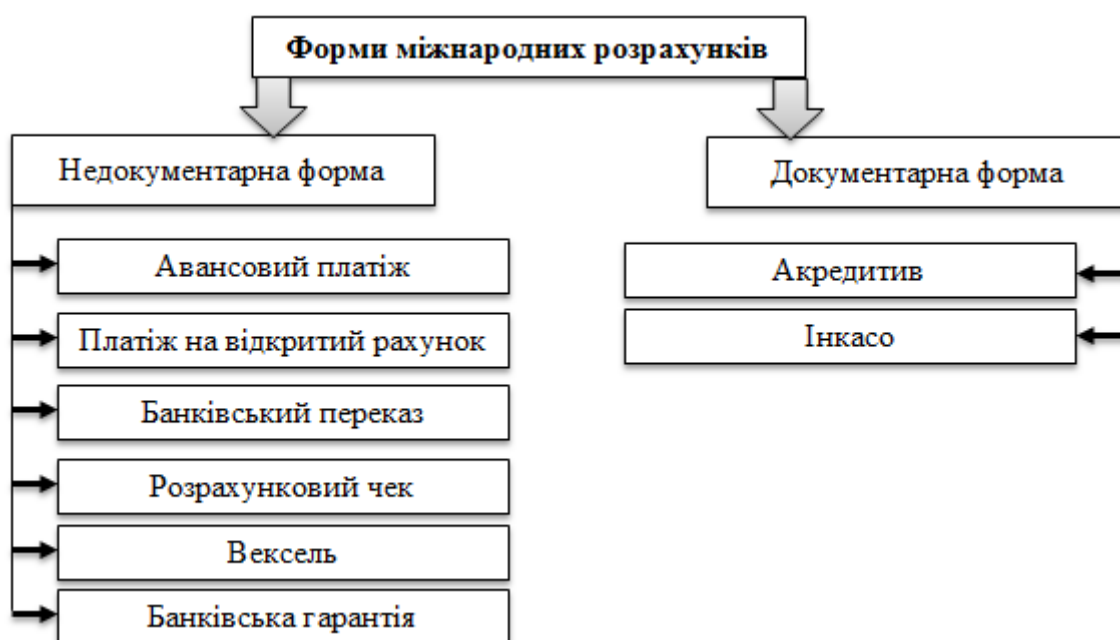

Рис. 1.2. Форми міжнародних розрахунків

Джерело: розроблено за [6]

В світі активно використовується в міжнародних розрахунках банківський переказ, що є дорученням одного банку іншому перевести переказоодержувачу певну суму. У міжнародних розрахунках банки часто виконують перекази за дорученням своїх клієнтів. У цих операціях беруть участь переказодавець – боржник; банк переказодавця, який прийняв доручення здійснити переказ; банк, який здійснює зарахування суми переказу одержувачі; переказоодержувач. За допомогою переказу

здійснюються розрахунки між контрагентами та інші платежі некомерційного характеру.

У сучасному міжнародному торговому обороті велике поширення набули векселі. В Україні векселя в міжнародних розрахунках використовуються не часто. Ще одна форма міжнародних розрахунків, яка у зв'язку з діджиталізацією банківської справи є вже неактуальною – розрахунки чеками. Також в Україні не отримала розповсюдження така форма міжнародних розрахунків як відкритий рахунок.

Переваги та недоліки вибору відкритого рахунку для розрахунків експортера та імпортера, умови його застосування наведені на рис. 1.3.

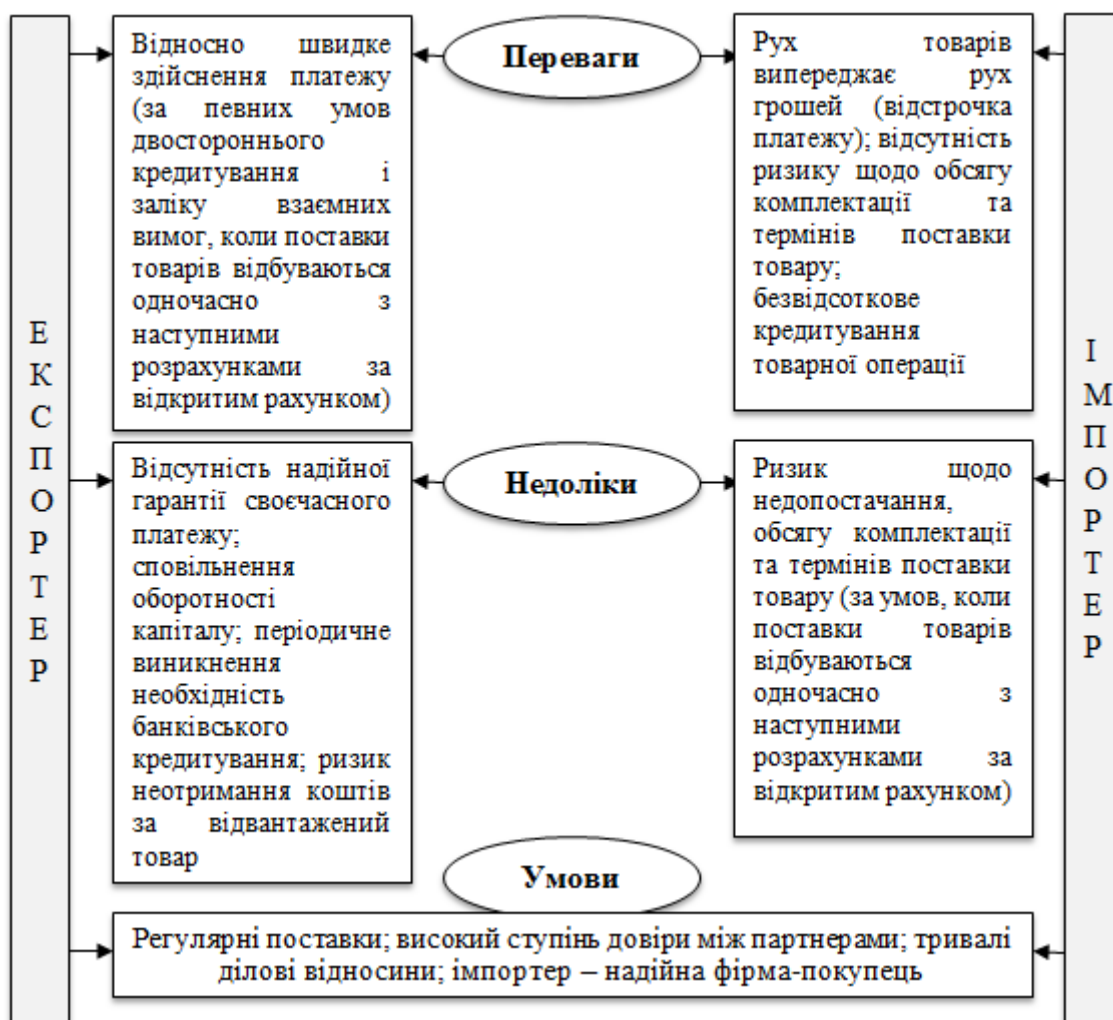

Рис. 1.3. Переваги та недоліки вибору відкритого рахунку для розрахунків експортера та імпортера, умови його застосування

Джерело: розроблено за [8]

Відкритий рахунок – це форма розрахунково-кредитних відносин між продавцем і покупцем, за якої продавець відвантажує товар покупцеві без попередньої оплати, а разом з товаром надсилає відповідні товарні документи, які покупець зобов'язаний оплатити у строки, обумовлені контрактом [7].

Далі більш детально розглянемо переваги та недоліки тих форм міжнародних розрахунків, яким віддають перевагу українські суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

На рис. 1.4. наведено переваги та недоліки застосування авансу в практиці зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Рис. 1.4. Переваги та недоліки вибору авансу для розрахунків експортера та імпортера, умови його застосування

Джерело: розроблено за [8]

Авансові платежі у практиці здійснення зовнішньоекономічної діяльності – це попередня оплата. Українські ж підприємці, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність з іноземними контрагентами зазвичай із документарних та недокументарних форм міжнародних розрахунків надають перевагу документарному акредитиву.

Документарний акредитив є найперспективнішою формою розрахунків завдяки своїй еластичності та багатогранності. Світова банківська практика виробила безліч видів акредитивів, що дозволяє враховувати різноманітні інтереси сторін по угоді та робить цю форму розрахунків популярною у зовнішньоторговельних відносинах. Більш того, міжнародна практика документарних розрахунків свідчить, що документарний акредитив є найбільш вигідною та надійною формою розрахунків під час проведення експортно-імпортних операцій.

При цьому акредитивна форма розрахунків є грошовим зобов'язанням банку за вказівкою та за рахунок покупця-імпортера здійснити платіж експортеру у сумі вартості поставлених товарів проти пред'явлення експортером товаророзпорядчих документів. Суть акредитива полягає в особливому договірному порядку розрахунків між постачальником та покупцем. Постачальник отримає гроші лише після того, як будуть виконані заздалегідь обумовлені умови та настане подія, яка і буде служити сигналом до зарахування грошей з його рахунок. Ці умови та «сигнальну» подію сторони визначають заздалегідь, за взаємною згодою та точно фіксують їх у договорі постачання. Покупець формулює ці умови та «сигнальну» подію у заяві на відкриття акредитива у своєму банку. Відповідно до заяви та договору, банк покупця перераховує грошові кошти до банку, що обслуговує постачальника.

Акредитив однаково враховує інтереси обох сторін договору. І в цьому складається його основна перевага над іншими формами міжнародних розрахунків. Крім того, використання акредитива для розрахунків зменшує ризики як постачальника продукції, так і покупця. У цьому зберігається

високий рівень оперативності розрахунків. Розглянемо основні переваги цієї форми розрахунків.

Найбільш зацікавлений у відкритті акредитива експортер, тому що ця форма розрахунків гарантує йому отримання платежу за відвантажений товар за умови дотримання ним усіх умов договору. Тим самим експортер має можливість отримати платіж за акредитивом максимально швидко, часто до прибуття товару до пункту призначення. Акредитив також дозволяє експортеру залучати кошти за рахунок додаткового фінансування під відкритий та підтверджений акредитив.

Для імпортера при акредитивній формі розрахунків також підвищується надійність постачання товару. При цьому він може бути впевнений, що оплату за товар буде здійснено тільки у разі, коли надані експортером документи задовольняють в усіх відношеннях умови акредитива. У разі коли зобов'язання банку покупця забезпечено покупцем у вигляді застави (нерухомості або основних засобів), основною перевагою відстроченого платежу стає те, що покупець має можливість отримати товар, пустити його в обіг і вже до моменту оплати отримати якісь гроші. Безперечно, велике значення має і той факт, що акредитивна форма розрахунків вигідна не тільки для наказодавця акредитива та бенефіціара, але й для банків, які здійснюють ці розрахунки.

У той самий час цій формі розрахунків притаманні і недоліки (рис. 1.5).

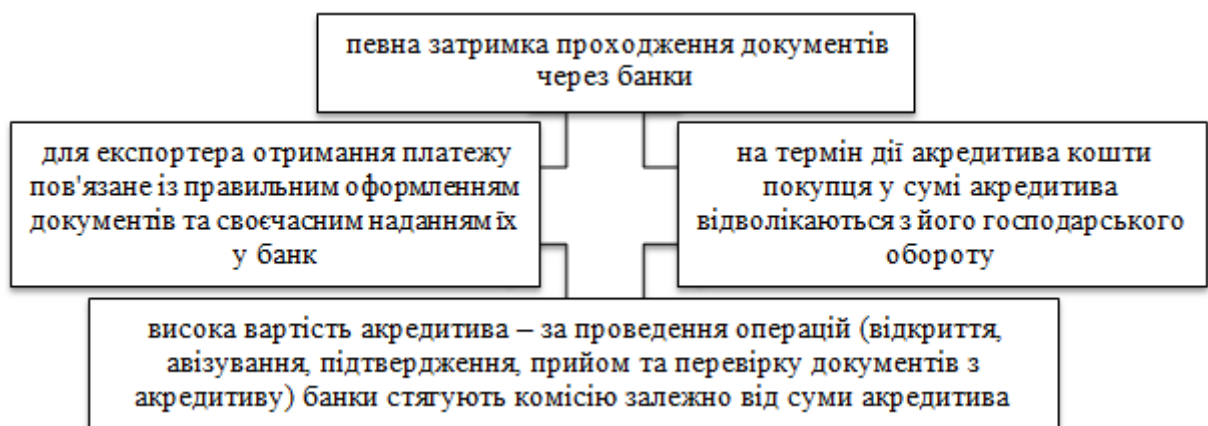

Рис. 1.5. Найбільш суттєві недоліки акредитивної форми розрахунків

Джерело: розроблено за [9]

Визначимо далі, місце та роль комерційних банків в організації міжнародних розрахунків.

1.2. Роль банків в організації міжнародних розрахунків

Основою платіжно-розрахунковою функцією банків є посередництво під час платежів та розрахунків клієнтів в іноземній валюті, як правило, під час обслуговування зовнішньоекономічної діяльності. На наш погляд, в організації зовнішньоекономічної діяльності в державі комерційні банки виконують наступні дії:

- 1) відкривають та ведуть валютні рахунки для експортерів та імпортерів для проведення міжнародних розрахунків;
- 2) здійснюють покупку-продаж валюти для своїх клієнтів, що здійснюють ЗЕД;
- 3) виступають посередниками в організації міжнародних розрахунків між експортерами та імпортерами через систему міжбанківських комунікацій.

Отже, зупинимось більш детально на кожному з перелічених вище пунктів.

Для здійснення міжнародних розрахунків банки відкривають валютні рахунки. Валютний рахунок – це рахунок, який відкривається в комерційному банку для зберігання іноземної валюти і здійснення всіх видів банківських операцій. Порядок відкриття та ведення валютних рахунків у країнах регулюється чинним законодавством держави, нормативними актами центральних банків. Операції на рахунках здійснюються на підставі розрахункових документів установлених форм [2, с. 52].

Банки відкривають для юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців валютні рахунки наступних видів (рис. 1.6).

Значна частина торговельних валютних операцій в іноземній валюті пов'язана з обслуговуванням ЗЕД резидентів, зокрема з розрахунками за

експорт-імпорт товарів, робіт, послуг. В учасників міжнародних економічних відносин постійно виникає потреба купити або продати іноземну валюту. Вони здійснюють цю операцію через свій банк.

Рис. 1.6. Види валютних рахунків юридичних осіб
Джерело: розроблено за [10]

Коли імпортерам доводиться розраховуватись за придбаний товар іноземною валютою, вони звертаються в банки з проханням купити їм необхідну кількість іноземної валюти в обмін на наявну у них валюту своєї країни. Так само експортери також отримують платежі в іноземній валюті і тримають ці кошти на валютному рахунку в банку чи конвертують її в національну чи в інші іноземні валюти [2, с. 53].

Доцільність здійснення купівлі-продажу іноземної валюти для учасників ЗЕД – клієнтів банків представлена на рис. 1.7.

Іноземна валюта, яка надходить на рахунки експортера, підлягає попередньому зарахуванню на розподільчий рахунок, часта якої в залежності від законодавчо діючих обмежень на зазначений період підлягає обов'язковій реалізації за національну валюту за курсом Національного банку України (в 2024 році обов'язкова продаж валютної виручки відсутня). Залишки коштів іноземної валюти після обов'язкового продажу направляються на поточний рахунок. Куплена через банк іноземна валюта імпортером може їм бути перерахована контрагенту для виконання своїх зобов'язань лише з поточного рахунку в іноземній валюті.

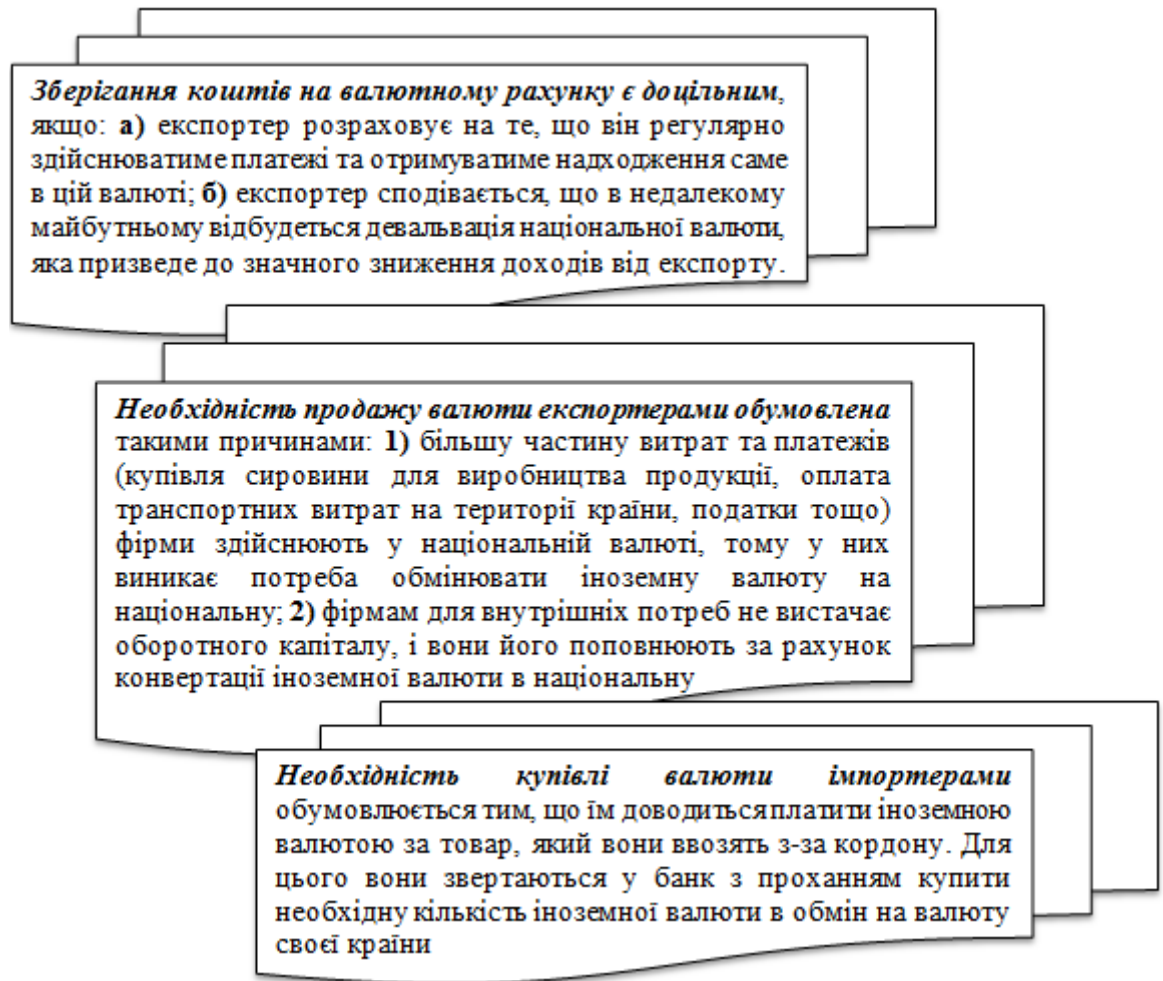

Рис. 1.7. Доцільність здійснення купівлі-продажу іноземної валюти для учасників ЗЕД – клієнтів банків

Джерело: розроблено за [11]

Іноземна валюта для міжнародних розрахунків закупається та продається банками, в основному, в безготівковій формі на міжбанківському валютному ринку. Міжбанківський валютний ринок – це сукупність відносин у сфері торгівлі іноземною валютою між суб'єктами ринку.

Укладення і підтвердження угод з купівлі-продажу іноземних валют, що вільно конвертуються за гривні між уповноваженими банками проводиться виключно у визначений проміжок часу, який називають торговельною сесією. В день проведення до початку торговельної сесії банки подають до НБУ заявку на участь, де вказується потреба щодо купівлі-продажу іноземних валют, які вільно конвертуються. Уповноваженому банку

забороняється брати участь у торговельній сесії одночасно, як покупцю і продавцю тієї ж самої іноземної валюти [12, с. 137 - 138].

Усі операції по купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти за гривню здійснюються банками на умовах, наведених на рис. 1.8.

Рис. 1.8. Умови купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти за гривню банками України

Джерело: розроблено за [12]

Щоб здійснювати міжнародні розрахунки банки використовують:

- власні філія та відділення за кордом;
- кореспондентські відносини з закордонними банками.

Кореспондентські відносини – це договірні відносини між банківськими установами, метою яких є здійснення платежів, розрахунків та інших банківських послуг за дорученням один одного. Встановлення між банками кореспондентських відносин – необхідна умова для проведення міжбанківських розрахунків [14].

Банки для здійснення міжнародних розрахунків мають можливості оформлювати кореспондентські відносини за двома напрямками:

- А-кореспонденти: взаємне відкриття рахунків;
- Б-кореспонденти: без взаємного відкриття рахунків.

А-кореспонденти здійснюють зв'язок між собою через кореспондентський рахунок. Банки відкривають кореспондентські рахунки в іноземних банках у своїй національній валюті. На цих рахунках здійснюється

відображення всіх операції, які виконують банки як за дорученням своїх клієнтів так і за власний рахунок.

Кореспондентський рахунок – це рахунок який відкривається комерційному банку для здійснення розрахунків, що їх виконує один банк за дорученням і коштами іншого банку на підставі укладеного договору [14].

Приклад А-кореспондентських відносин наведено на рис. 1.9.

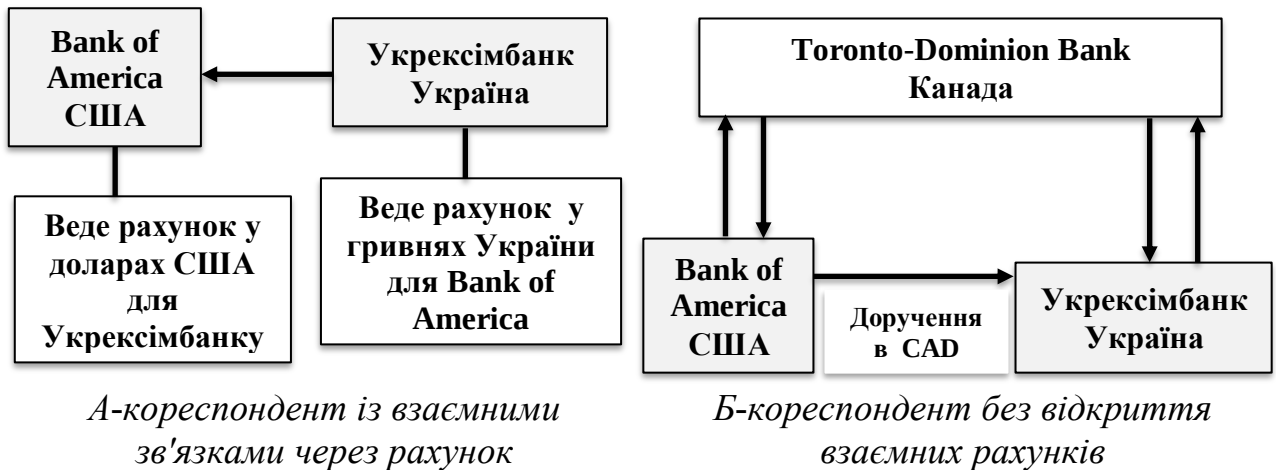

Рис. 1.9. Види кореспондентських відносин між іноземними банками
Джерело: розроблено за [2]

При встановлених між банками Б-кореспондентських відносин, існує домовленість між ними про агентські послуги. При цьому доручення, що прямо надійшло до Б-кореспонденту виконуються негайно, тому обов'язкове існування домовленості з третім банком про придбання необхідної грошової суми. Приклад А-кореспондентських відносин наведено на рис. 1.9.

Повертаючись до кореспондентських рахунків, визначимо, що їх поділяють на наступні види (рис. 1.10).

Банки як учасники кореспондентських відносин можуть мати кілька видів кореспондентських рахунків. За допомогою цих відносин банки зв'язуються в єдину систему. Вони як би доповнюють один одного, виступаючи як клієнти один одного.

В сучасний період перекази коштів між банками при здійсненні міжнародних розрахунків здійснюються через комунікаційні платіжні системи. Однією з найбільш популярних і ефективних є система СБІФТ.

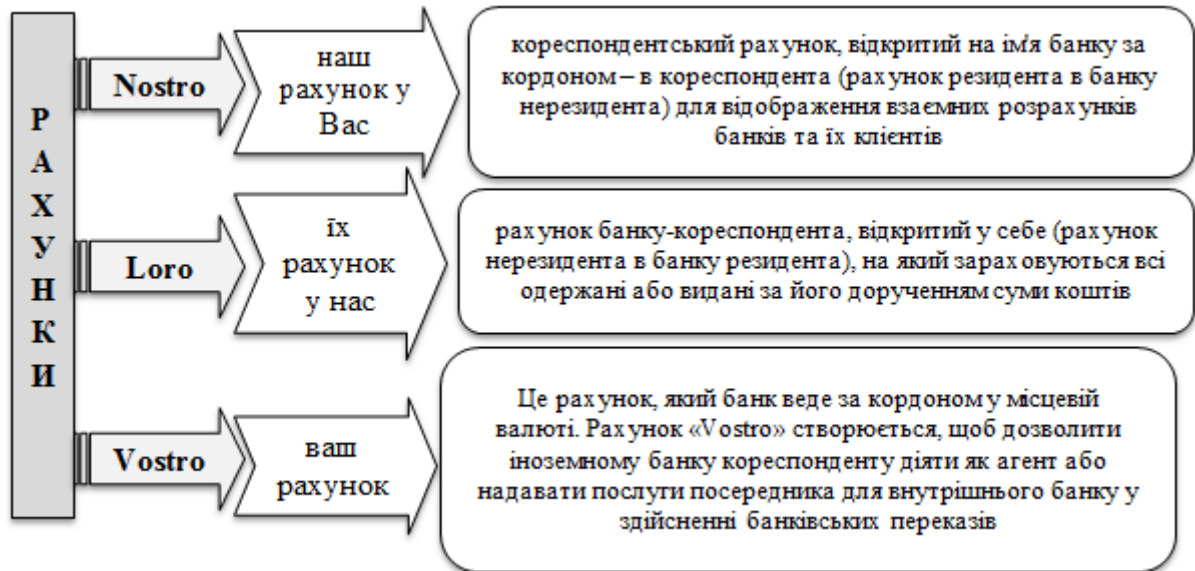

Рис. 1.10. Види кореспондентських рахунків

Джерело: розроблено за [2]

SWIFT – це міжнародна міжбанківська система передачі інформації та здійснення платежів, яка була заснована 1973 року в Брюсселі. Сама система не є платіжною – вона не виконує функцій розрахунку та взаємного клірингу між учасниками. Фактично система SWIFT – це монополіст. Співзасновниками виступили 248 банків із 19 країн. Штаб-квартира SWIFT знаходиться в Ла-Юльпі, Бельгії. SWIFT є кооперативним суспільством, створеним за бельгійським законодавством, належить його членам [15].

З технічної точки зору система являє собою міжнародну корпоративну мережу, до якої підключені учасники (банки та інші користувачі) і яка управляється системними ресурсами (регіональними процесорами і операційними центрами). Взаємодія між учасниками здійснюється на основі фінансових повідомлень, а між системою і учасниками – на основі системних [16, с. 39].

Передається та обробляється інформація через систему СБІФТ впродовж 20 с. Основне досягнення СБІФТ – це створення і використання стандартів банківської документації, яку визнано Міжнародною організацією інформації (ISO). Уніфікація банківських документів дала змогу уникнути

багатьох помилок під час здійснення міжнародних міжбанківських розрахунків. Банку, який включено до цієї мережі, присвоюється свій SWIFTкод, клієнтам банку відкривається IBAN-код (міжнародний номер банківського рахунку). Для здійснення платежу теоретично достатньо знати SWIFTкод банку та IBAN-код отримувача.

При цьому система SWIFT має і ряд особливостей. Переваги та особливості системи SWIFT представлені на рис. 1.11.

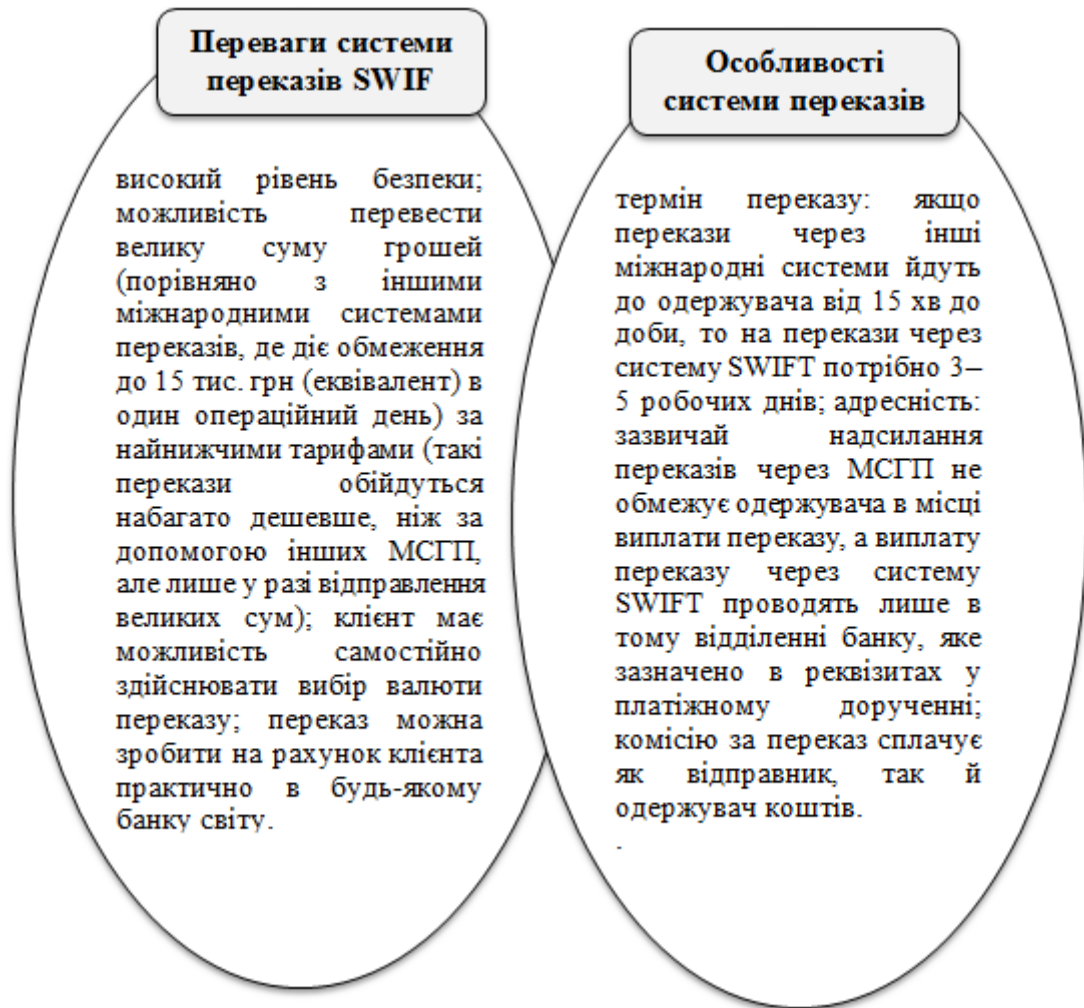

Рис. 1.11. Переваги та особливості системи SWIFT для міжнародних розрахунків

Джерело: розроблено за [17]

Отже, з усього вищенаведеного можна зазначити, що комерційні банки відіграють основну роль в організації міжнародних розрахунків і інших валютних операцій для своїх клієнтів – учасників зовнішньоекономічної діяльності. В кожному банку є відділ, який займається організацією

міжнародних розрахунків та інших послуг, пов'язаних з ЗЕД. Його функції відображені на рис. 1.12.

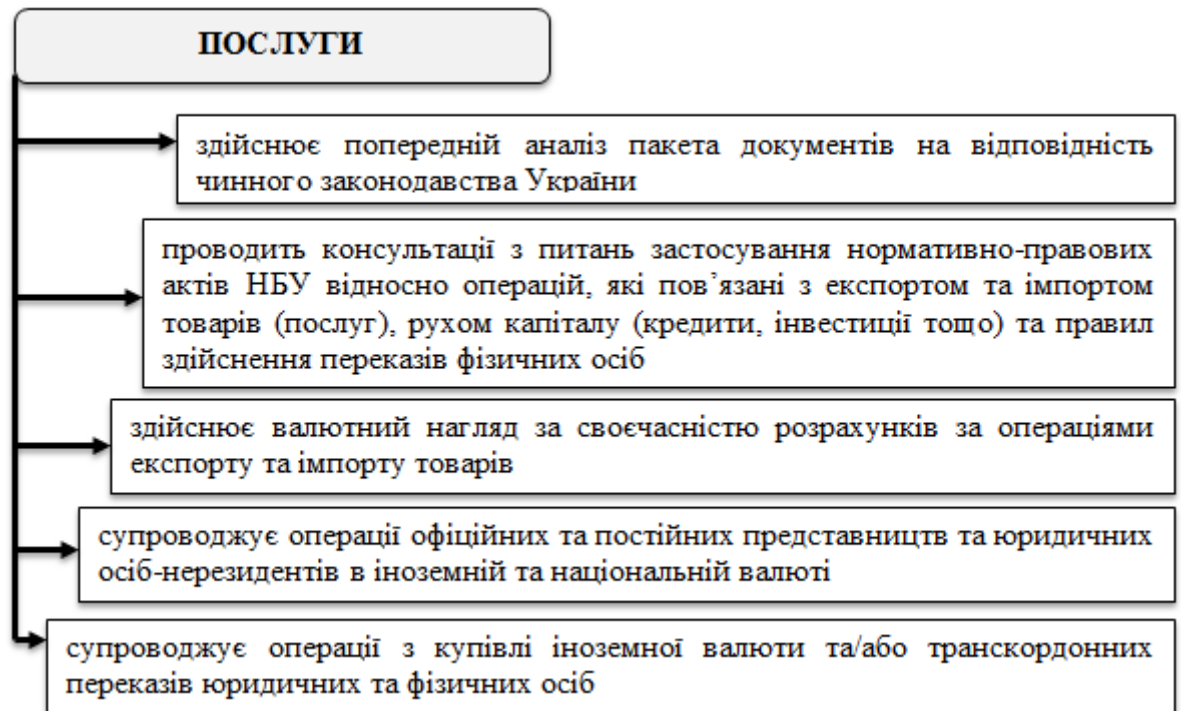

Рис. 1.12. Послуги банків в організації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктам підприємницької діяльності

Джерело: розроблено автором

Банки є не тільки посередниками в організації господарської діяльності вітчизняних експортерів та імпортерів, а і агентами валютного контролю в державі.

1.3. Нормативно-інституційне забезпечення здійснення міжнародних розрахунків в Україні

Міжнародні розрахунки потребують правового регулювання, тому що вони, як і будь-який вид правовідносин, повинні здійснюватись в відповідності з принципом законності, зазначеному в Конституції України.

Правова основа здійснення міжнародних розрахунків має складну різнорівневу структуру, проведений аналіз нормативно-правових актів, що

регулюють питання здійснення міжнародних розрахунків, дав змогу умовно поділити їх на такі групи (рис. 1.13).

Рис. 1.13. Нормативно-правові акти, що регулюють питання здійснення міжнародних розрахунків

Джерело: розроблено за [27]

На думку О.А. Давиденко, розгляд системи правового забезпечення здійснення міжнародних розрахунків дозволяє зробити певні висновки, як-то:

- 1) усі нормативно-правові акти, що регламентують цю сферу, є різними за юридичною силою, одні й ті ж питання регулюються (а іноді – дублюються) в актах різного рівня;
- 2) масив нормативно-правових актів є досить великим та об'ємним, проте низка важливих питань є й досі неврегульованими;

3) враховуючи вказаний величезних їх обсяг та дублювання положень одних актів у інших досить складним уявляється й їх правозастосування відповідними органами та особами;

4) досить сильною є тенденція «розпорошеності» цих актів, що теж, на нашу думку, є негативним моментом [27, с. 90].

Зауважимо також, при аналізі як вітчизняного, так і міжнародного законодавства у сфері здійснення міжнародних розрахунків виявлено нами, що на сьогодні законодавчо не закріплені поняття важливих категорій, а саме: «міжнародних розрахунків», «форм міжнародних розрахунків», «системи міжнародних розрахунків», «елементів системи міжнародних розрахунків» тощо, що ускладнює їх проведення через банківські установи.

Зупинимось більш детально на банківському законодавстві, яке визначає сучасний порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні щодо міжнародних розрахунків (рис. 1.14).

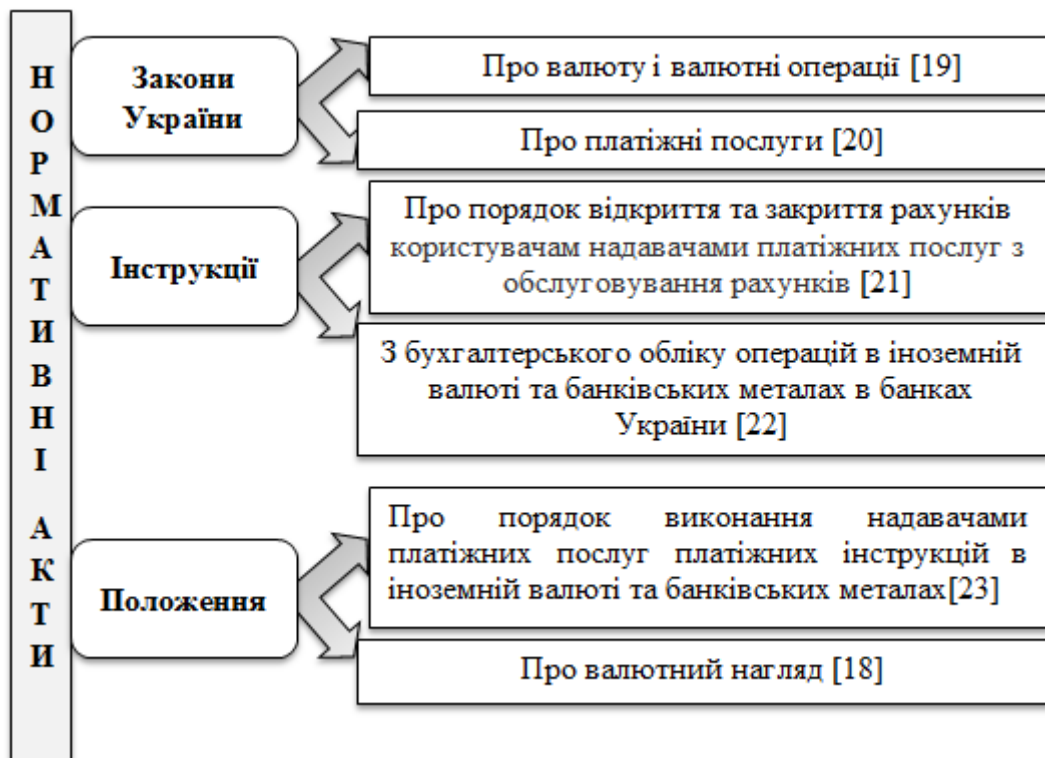

Рис. 1.14. Нормативні акти регулювання розрахунків по зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів підприємницької діяльності України

Джерело: розроблено автором

В рамках валютного регулювання, згідно чинного законодавства комерційні банки є агентами валютного нагляду (уповноважені установи), що підпорядковуються НБУ. Постановою правління Національного банку України від 03.01.2019 р. № 13 було затверджено «Положення про валютний нагляд» [18], де у п.п. 4, 5 визначено, що Національний банк та уповноважені установи здійснюють валютний нагляд в Україні з метою встановлення відповідності здійснюваних валютних операцій валютному законодавству України.

Починаючи з 2019 року валютне законодавство України було лібералізовано у порівнянні з попереднім періодом.

Позитивними для ведення бізнесу стало скасування санкцій у вигляді припинення зовнішньоекономічної діяльності за порушення строків розрахунків; вимоги щодо попереднього резервування коштів у гривні для купівлі іноземної валюти; заборони на купівлю іноземної валюти за кредитні кошти; обмежень на переказ/купівлю валюти як гарантійних внесків для участі в тендері, що передбачає поставку товарів [24, с. 28].

Але законодавчо за Національним банком України залишається право введення обмежень на ведення операцій з іноземною валютою, якщо в цьому виникне економічна потреба чи буде спостерігатись загроза стабільності національній грошовій одиниці. В операціях по веденню рахунків в іноземній валюті та міжнародних розрахунках на сьогодні існують наступні обмеження (рис. 1.15).

Як агенти валютного нагляду комерційні банки контролюють своїх клієнтів в дотриманні зазначених на рис. 1.15 та інших обмежень.

Значимість ролі банківського валютного контролю очевидна, оскільки саме тут технічно вирішуються такі завдання, як виконання експортно-імпортних контрактів; забезпечення повного та своєчасного надходження експортної виручки; обов'язкове проведення розрахунків через банк; контроль за обґрунтованістю імпортних розрахунків; відповідність документів щодо зовнішньоторговельних операцій нормативним документам

щодо валютного контролю; прозорість інформації в контрактах з міжнародних операцій купівлі-продажу, що надаються, з метою запобігання витоку валютної виручки [25].

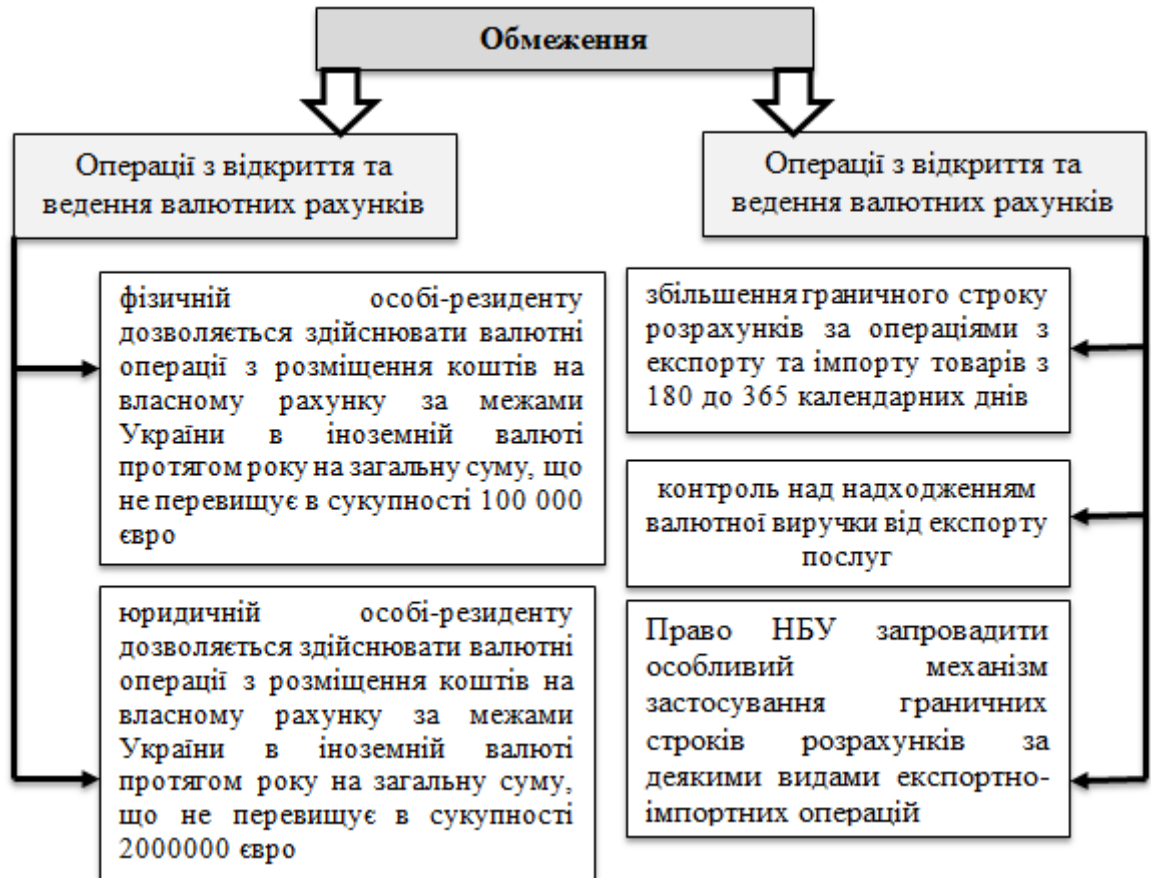

Рис. 1.15. Обмеження в операціях по веденню рахунків в іноземній валюті та міжнародних розрахунках

Джерело: розроблено за [19]

Наведемо як приклад схему аналізу валютної операції на її сумнівність валютними агентами (рис. 1.16).

Національний банк України організовує валютний нагляд за уповноваженими установами – комерційними банками (агентами нагляду) шляхом проведення виїзних та невиїзних перевірок цих установ та їхніх структурних підрозділів і у разі необхідності застосовує до комерційних банків заходи впливу, які відповідають порушенням, у разі виявлення порушень валютного законодавства.

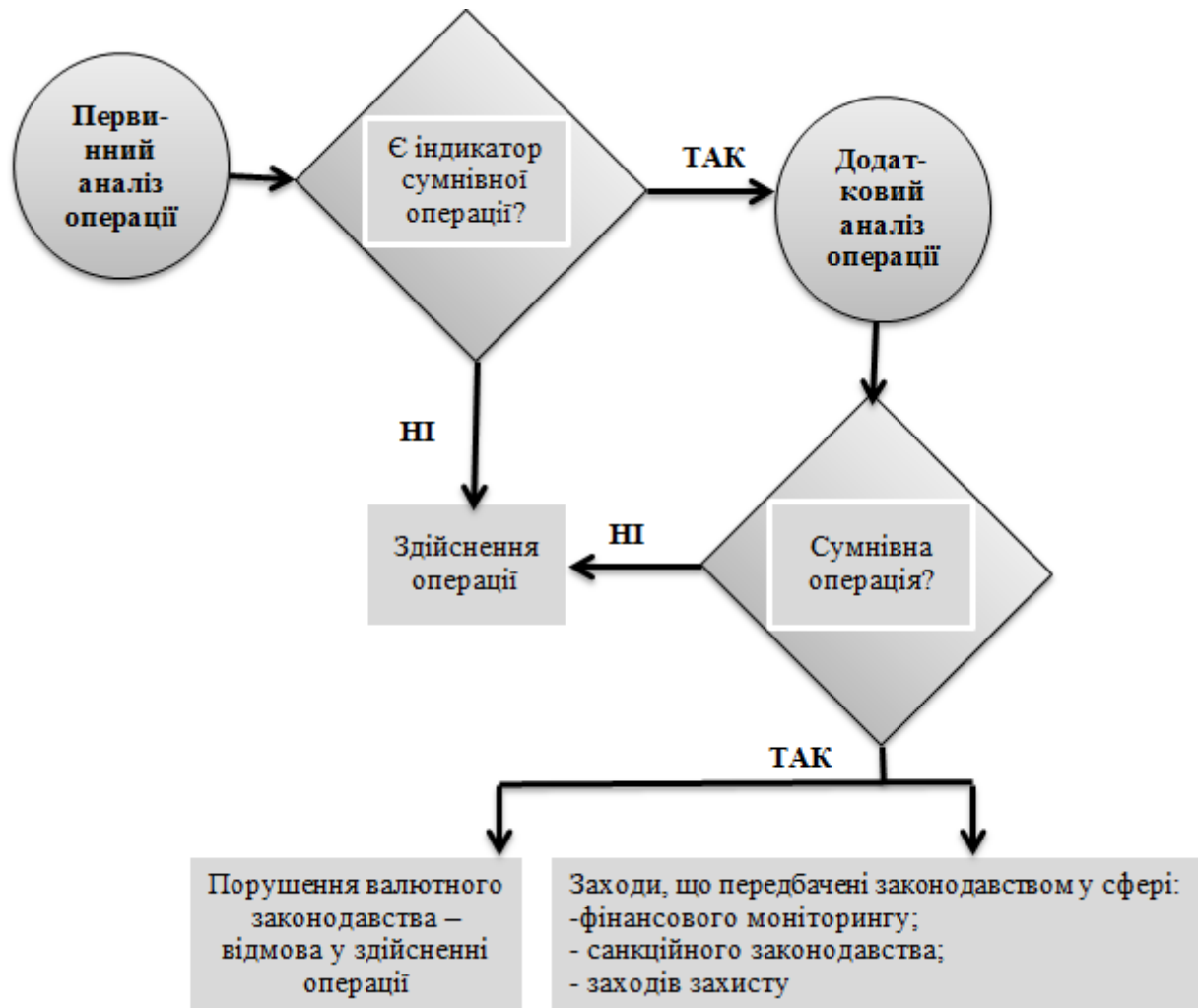

Рис. 1.16. Порядок здійснення контролю за валютними операціями комерційними банками

Джерело: розроблено за [26]

Вважаємо, що ефективне існування на світовому ринку українського банківського сектору можливо лише при вдосконаленні системи міжнародних розрахунків у відповідності з сучасними тенденціями. Це досягається за допомогою застосування інструментів щодо поліпшення законодавства у розрахунково-кредитній сфері та формування інформаційної бази про платоспроможність і надійність українських та іноземних компаній, банків та їх партнерів.

Висновки до розділу 1

Отже, з наведеного в розділі 1 можна зробити наступні висновки:

1. Міжнародні розрахунки – це регулювання платежів та грошових вимог і зобов'язань, що виникають у зв'язку з економічними, політичними і культурними відносинами між юридичними особами і громадянами різних країн.

2. Форми розрахунків є регульовані нормами міжнародного приватного права умови платежу. В Україні використовуються документарний акредитив, інкасо, відкритий рахунок, аванс. Окрім зазначених, в інших країнах світу популярними в укладенні міжнародних угод є розрахунки векселями та чеками, банківський переказ, банківська гарантія

3. Міжнародні розрахунки учасників зовнішньоекономічної діяльності здійснюються через установи банків. В організації зовнішньоекономічній діяльності в державі комерційні банки виконують наступні дії: відкривають та ведуть валютні рахунки для експортерів та імпортерів для проведення міжнародних розрахунків; здійснюють покупку-продаж валюти для своїх клієнтів, що здійснюють ЗЕД; виступають посередниками в організації міжнародних розрахунків між експортерами та імпортерами через систему міжбанківських комунікацій.

4. Щоб здійснювати міжнародні розрахунки банки використовують: власні філія та відділення за кордом; кореспондентські відносини з закордонними банками. В сучасний період перекази коштів між банками при здійсненні міжнародних розрахунків здійснюються через комунікаційні платіжні системи. Однією з найбільш популярних і ефективних є система СВІФТ.

5. Міжнародні розрахунки потребують правового регулювання, тому що вони, як і будь-який вид правовідносин, повинні здійснюватись в відповідності з принципом законності, зазначеному в Конституції України.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Характеристики діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у банківській системі України

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент. Станом на 31 грудня 2023 року Банк має 8 філій і 1199 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі [28].

Власником (єдиним акціонером) АТ КБ «ПриватБанк» є держава, його статутний фонд в 206,1 мільярдів гривень складається з 735 927 657 простих іменних акцій вартістю 280 гривень кожна. Банк, заснований ще в 1992 році як товариство з обмеженою відповідальністю в 2000 році був реорганізований у закрите акціонерне товариство, а в 2009 у публічне акціонерне товариство. Зараз організаційно-правовою формою «ПриватБанк» є акціонерне товариство.

Організаційна структура управління АТ КБ «ПриватБанк» представлена в Додатку А. Вона складається з Вищого органу управління – акціонера (держава в особі Кабінету Міністрів України), Наглядової ради (забезпечення стратегічного керівництва діяльністю ПриватБанку, контролю за діяльністю Правління та захисту прав акціонера), Правління банку (здійснюється керівництво поточною діяльністю).

Будучи державним банком, перед АТ КБ «ПриватБанк» як і перед іншими банками з державною власністю поставлені «Основні стратегічні напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки», схвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України 7 травня 2022 року. Отже, державні банки повинні забезпечити досягнення наступних стратегічних цілей (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Основні стратегічні напрями діяльності АТ КБ «ПриватБанк» на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки
Джерело: розроблено за [29]

Станом на початок 2024 року АТ КБ «ПриватБанк» був лідером на банківському ринку України по кількості клієнтської бази, обсягу активів, зобов'язань, впровадженню новітніх технологій. Зазначимо, що 43,6% прибутку банківської системи за 2023 рік складається з прибутку АТ КБ «ПриватБанк». На рис. 2.2 визначено місце АТ КБ «ПриватБанк» в банківському секторі України станом на початок 2024 року.

З рис. 2.2 видно, що станом на початок 2024 року частка АТ КБ «ПриватБанк» в банківській системі складає: за обсягом активів - 25%, з них за обсягом наданих кредитів клієнтам - 13,9 %; за обсягами зобов'язань - 23,0%, з них за обсягом залучених коштів клієнтів - 22,6 %; за обсягами власного капіталу - 28,1%; за кількістю відділень - 22%.

Зауважимо, що за усіма переліченими вище фінансовими позиціями АТ КБ «ПриватБанк» знаходиться на першому місці в банківському секторі і лише поступається АТ «Ощадбанк» по кількості діючих відділень.

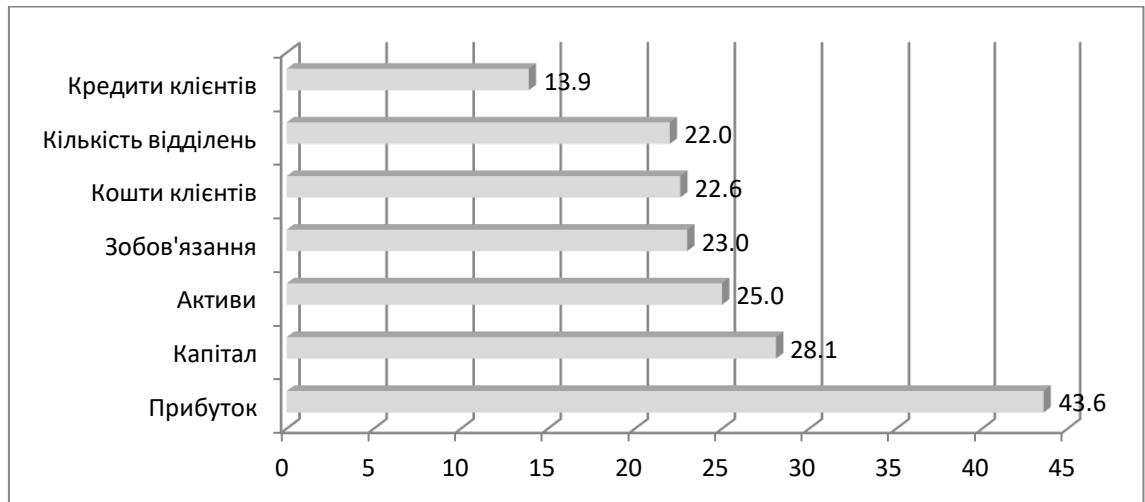

Рис. 2.2. Частка АТ КБ «ПриватБанк» в банківській системі України, %
Джерело: розроблено за [30]

Отже, можна стверджувати, що на сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» та ще кілька банків, в основному державних, є основою для банківської системи держави.

Розглянемо більш детально динаміку основних показників діяльності банку. В табл. 2.1 представлена їх динаміка за останні 5 років. Як видно з табл. 2.1, за останні п'ять років АТ КБ «ПриватБанк» нарощував клієнтську базу, як проявилась в зростанні активів та зобов'язань, та власний капітал. Карантин в 2020 році, визваний пандемією Ковід-19, дещо знизив обсяг наданих кредитів та чистий прибуток станом на кінець року у порівнянні з 2019 роком, але за всіма іншими фінансовими показниками спостерігається стійка тенденція до зростання протягом усіх п'яти років, у тому числі і за два останніх воєнних роки.

Отже з кінця 2019 року до початку 2024 року активи АТ КБ «ПриватБанк» зросли на 50 % (з 552,1 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 828,2 млрд. грн. станом на початок 2024 року), зобов'язання зросли на 137% (з 259,8 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 601,8 млрд. грн.

станом на початок 2024 року), капітал – на 52,8% (з 54,5 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 83,3 млрд. грн. станом на початок 2024 року).

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»
за 2019 – 2023 роки, млн. грн.

Показники	Станом на кінець року					Відхилення (+,-) 2023/2019	
	2019	2020	2021	2022	2023	млн. грн.	В %
Активи	552058,0	566179,3	582851,1	737413,9	828249,7	276191,7	50,0
У тому числі кредити клієнтам	61033,3	56805,1	70193,0	71355,3	95637,8	34604,5	56,7
Зобов'язання	259577,0	334115,7	340642,1	491885,2	601768,6	342191,6	131,8
У тому числі кошти клієнтів	231386,4	309536,2	321705,4	464781,5	549986,6	318600,2	137,7
Капітал	54528,9	52823,9	66614,5	57787,8	83294,3	28765,4	52,8
Чистий прибуток	32609,2	24302,2	35050,4	30198,0	37764,7	5155,5	15,8

Джерело: розроблено за [29]

Розглянемо структуру активів та зобов'язань банку станом на початок 2024 року (рис. 2.3). Як бачимо з рис. 2.3, найбільшим активом АТ КБ «ПриватБанк» є цінні папери, які обліковуються як за справедливою, так і за амортизаційною вартістю. В період воєнних дій в складі облігацій внутрішньої державної позики, які активно функціонують на банківському ринку як цінні папери, держані банки поповнюють свій інвестиційний портфель військовими облігаціями. Отже, на початок 2024 року цінні папери склали 44% активів активів АТ КБ «ПриватБанк», частка кредитів та заборгованості клієнтів досягла 14% активів, грошових коштів та їх еквівалентів – 12%. Зобов'язання банку на цей період на 91% склались з коштів клієнтів.

Щодо останніх двох років, то АТ КБ «ПриватБанк» як державний банк здійснював підтримку бізнесу пільговими кредитами, запровадив ряд пільг з початку воєнних дій для фізичних осіб. Державна програма “Доступні кредити 5-7-9%” залишається основним рушієм бізнес-кредитування 2023 року.

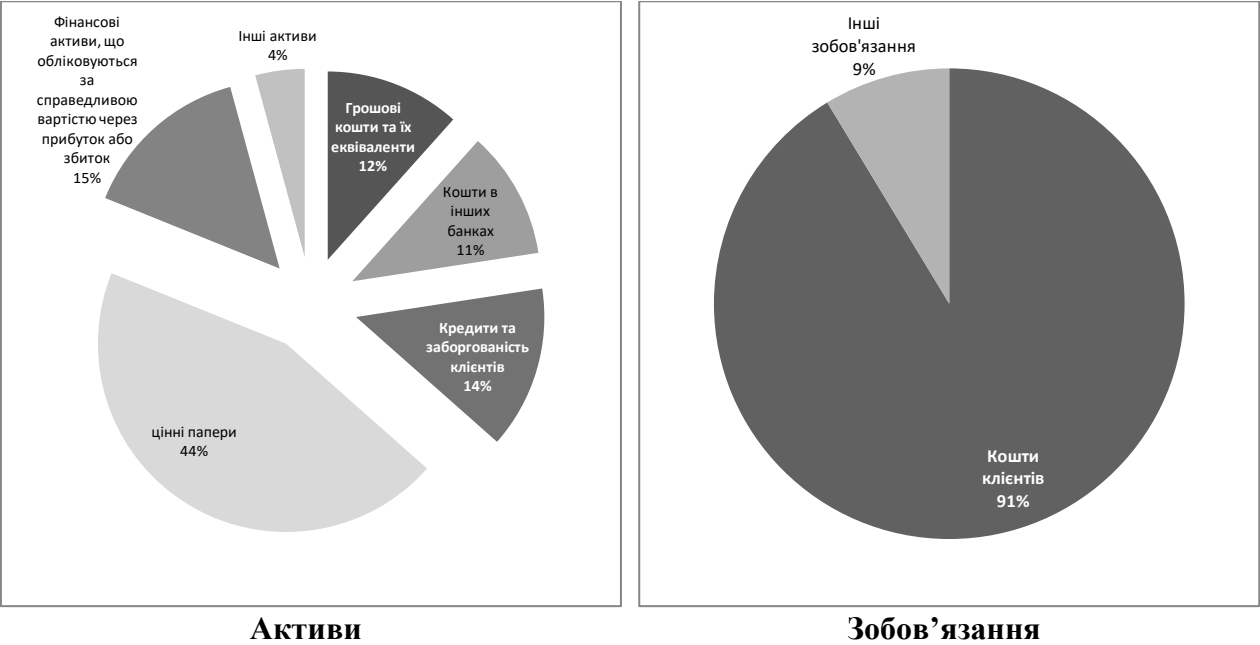

Рис. 2.3. Структура активів та зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» станом на початок 2024 року
Джерело: розроблено за [28]

Отже, на АТ КБ «ПриватБанк» припадає 10% усього пільгового кредитування для бізнесу, він є активним учасником лізингових програм для бізнесу (рис. 2.4).

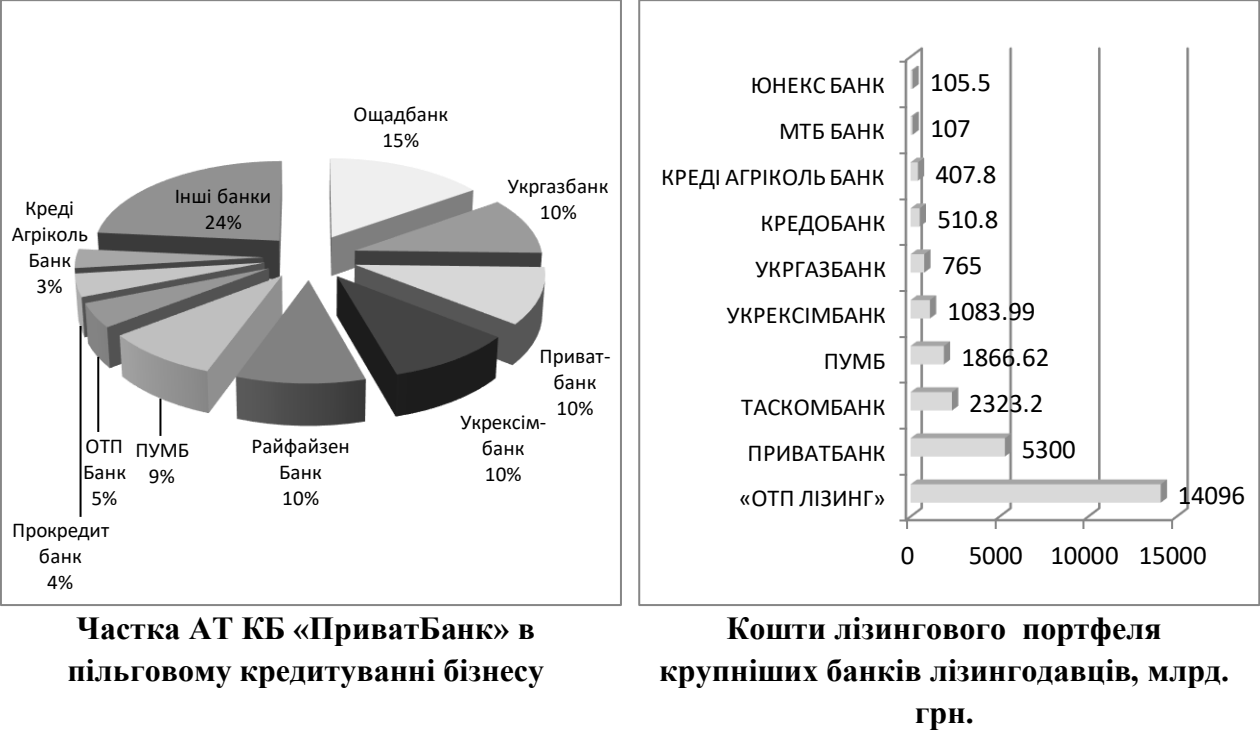

Рис. 2.4. Показники кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» для корпоративних клієнтів станом на 01.01.2024 року
Джерело: розроблено за [30]

Водночас останніми місяцями відновлюється несубсидоване кредитування. Гривневі кредитні портфелі нарощували, зокрема, банки, що не є активними учасниками державних програм. В 2023 році значно активізувалось кредитування малого, середнього бізнесу та фізичних осіб-підприємців. Активне кредитування невеликого бізнесу знижує концентрацію банківських балансів та зменшує ризики. На рис. 2.5. наведено умови за якими надавали позики в минулому році найбільш активні банки, які здійснювали кредитування даного сегменту корпоративного сектору.

Рис. 2.5. Найбільш активні банки з кредитування МСБ та ФОП в 2023 році
Джерело: розроблено автором за [30]

З рис. 2.5. видно що АТ КБ «ПриватБанк» надає найбільш зручні умови для кредитування МСБ та мікробізнесу: за відсотковою ставкою 18,7%.

Як ми вже зазначали, банк ставить своєю метою розширення обслуговування корпоративного бізнесу, але поки що більша частка кредитів надана їм фізичним особам, і серед коштів на зберіганні в банку також більшу часту займають кошти домогосподарств (рис. 2.6). З рис. 2.6 видно, що на початок 2024 року кредити, надані фізичним особам складала 63% проти 37 % – корпоративному бізнесу. Ця структура за п'ять років змінилась в бік зростання частки кредитів бізнесу (станом на кінець 2019 роки було

надано 76% кредитів домогосподарствам и 24% – суб'єктам господарювання). На кошти фізичних осіб на рахунках АТ КБ «ПриватБанк» припадало на початок 2024 року 71,4% коштів клієнтів, на кошти корпоративних клієнтів – 28,6%. За досліджуваний період зросли залишки на рахунках бізнесу. Банкіри пов'язують накопичення коштів за останні два воєнних роки із вичікувальною стратегією бізнесу. За цих обставин бізнес воліє мати постійний доступ до своїх коштів, тому більше 75% цих коштів розміщено на рахунках на вимогу. З 2019 року частка коштів корпоративних клієнтів зросла на 7 в.п.

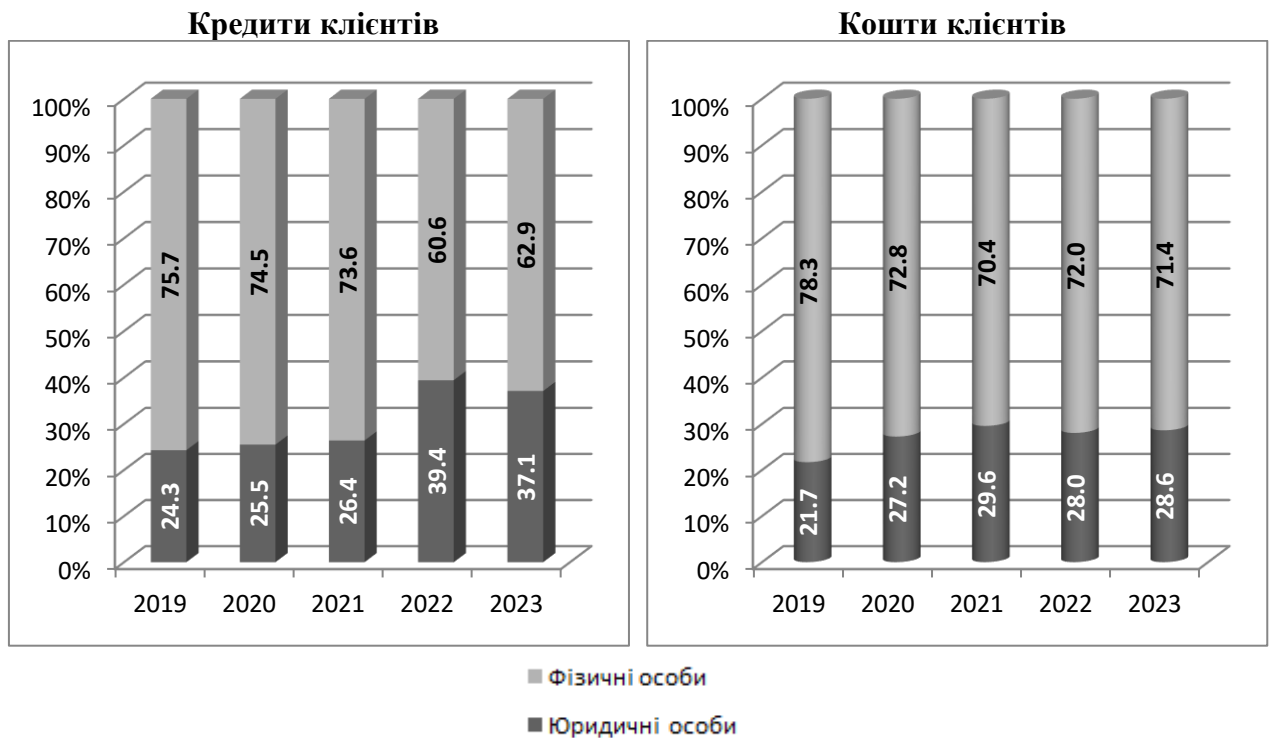

Рис. 2.6. Структура кредитів та коштів клієнтів за АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 – 2023 рік, станом на кінець року

Джерело: розроблено автором за [29]

Якщо розглядати динаміку коштів та кредитного портфеля клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» за досліджуваний період (табл. 2.2), то можна побачити, що кредитний портфель банку зріс на 56,7% (з 61,0 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 95,6 млрд. грн. станом на початок 2024 року), з нього кредити суб'єктам підприємництва – на 139,9% (з 14,8 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 35,5 млрд. грн. станом на початок 2024 року), кредити

фізичним особам – на 30,3 % (з 46,1 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 60,1 млрд. грн. станом на початок 2024 року).

Таблиця 2.2

Динаміка кредитного портфеля та коштів клієнтів на рахунках АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 – 2023 роки, млн. грн.

Показники	Станом на кінець року					Відхилення (+,-) 2023/2019	
	2019	2020	2021	2022	2023	млн. грн.	В %
Кредити клієнтам	61033,3	56805,1	70193,0	71355,3	95637,8	34604,5	56,7
Суб'єктам підприємництва	14833,0	14502,1	18537,7	28133,3	35491,2	20658,2	139,3
Фізичним особам	46150,3	42303,0	51651,2	43222,0	60146,6	13996,3	30,3
Кошти клієнтів	231386,4	309536,2	321705,4	464781,5	549986,6	318600	137,7
Суб'єктів підприємництва	50195,1	84326,9	95089,8	130327,4	157329,3	107134	213,4
Фізичних осіб	181013,3	225043,0	226373,3	333937,1	391514,0	210501	116,3

Джерело: розроблено автором за [28]

Кошти клієнтів при цьому зросли на 137,7% (з 231,4 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 550,0 млрд. грн. станом на початок 2024 року), з них кошти корпоративних клієнтів – більше ніж у три рази (з 50,2 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 157,4 млрд. грн. станом на початок 2024 року), кошти фізичних осіб – 116,3% (з 181,0 млрд. грн. станом на кінець 2019 року до 391,5 млрд. грн. станом на початок 2024 року).

Значний приплив коштів і їх розміщення, а також розширення обсягу різноманітних послуг за які банк отримує непроцентний дохід, зменшення резервів під кредитні операції за рахунок підвищення якості кредитного портфеля сприяли зростанню позитивних фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за весь досліджуваний період. При цьому показники прибутковості банку були вищими за показниками в цілому по банківській системі України (рис. 2.7).

Таким чином, можна стверджувати, що АТ КБ «ПриватБанк» є високоприбутковим та високорентабельним банком.

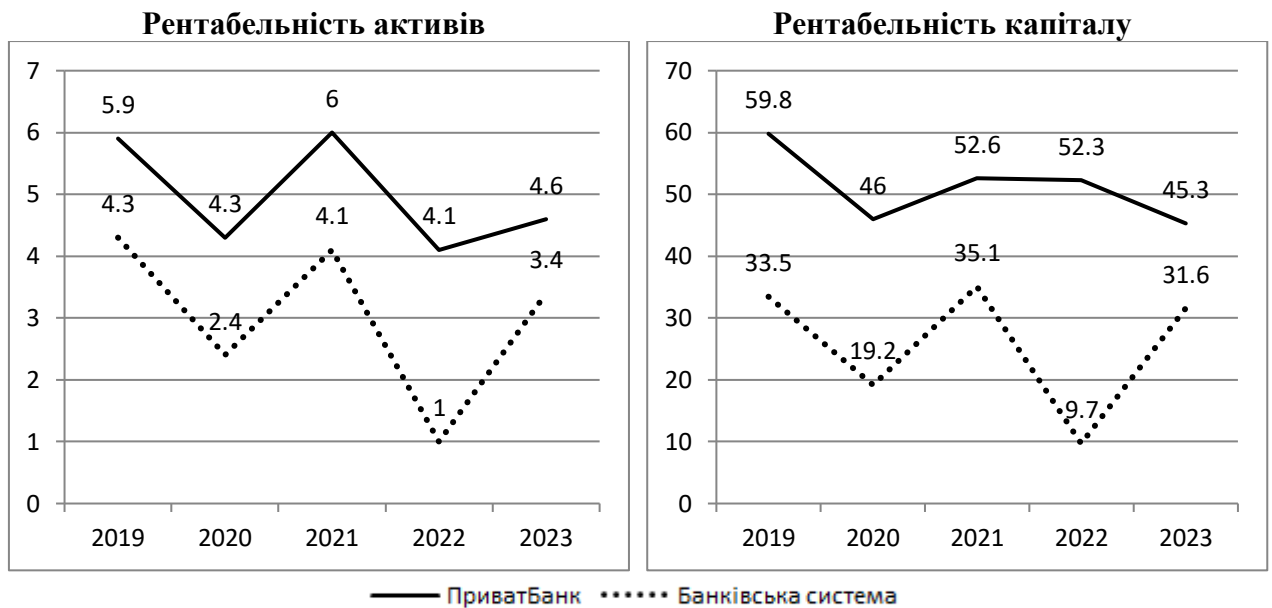

Рис. 2.7. Динаміка прибутковості АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 – 2023 роки, станом на кінець року, %

Джерело: розроблено автором за [28]

Далі проаналізуємо далі діяльність банку з обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

2.2. Аналіз валютних послуг АТ КБ «ПРИВАТБАНК» для суб'єктів підприємницької діяльності

Як ми вже зазначали в розділі 1, українські банки виступають посередниками в організації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Перш за все банки зберігають кошти своїх корпоративних клієнтів на поточних та депозитних рахунках в іноземній валюті і надають кредити для здійснення розрахунків в іноземній валюті за товари, послуги, обладнання та інші операції. Тому перш за все розглянемо динаміку виданих в іноземній валюті кредитів суб'єктам господарювання та їх коштів на рахунках в цілому по банківській системі України та в АТ КБ «ПриватБанк» зокрема (табл. 2.3). З табл. 2.3 можна спостерігати, що за досліджуваний період кредити, надані корпоративному сектору взагалі з 2017 року коливались в бік збільшення (найбільший обсяг в 2018 році – 919 млрд.

грн., найменший – в 2020 році – 749 млрд. грн.). Після карантинних обмежень в господарюванні (в основному середнього та малого бізнесу в 2020 році, обсяг корпоративного кредитного портфелю банків почав зростати, але повномасштабні бойові дії на території країни, які продовжуються третій рік загальмували банківське кредитування, в результаті чого обсяг наданих кредитів суб'єктам господарювання станом на початок 2024 року складає 784 млрд. грн., що на 9% нижче показників 2017 року.

Таблиця 2.3

Динаміка кредитів та коштів корпоративного сектору, наданих банками в іноземній валюті за 2017 – 2023 роки

На кінець року	Банківська система						АТ КБ «ПриватБанк»					
	Кредити			Кошти на рахунках			Кредити			Кошти на рахунках		
	Усього, млрд. грн.	З них в іноземній валюті, млрд. грн.	Частка іноземної валюти, %	Усього, млрд. грн.	З них в іноземній валюті, млрд. грн.	Частка іноземної валюти, %	Усього, млрд. грн.	З них в іноземній валюті, млрд. грн.	Частка іноземної валюти, %	Усього, млрд. грн.	З них в іноземній валюті, млрд. грн.	Частка іноземної валюти, %
2017	864	423	49,0	427	163	38,2	7,3	1,5	20,5	40,5	13,4	33,1
2018	919	460	50,1	430	150	34,9	13,0	3,1	23,8	47,4	14,3	30,2
2019	822	381	46,4	525	121	23,0	14,9	3,3	22,1	50,2	14,3	28,5
2020	749	332	44,3	681	233	34,2	14,5	3,6	24,8	84,3	24,1	28,6
2021	796	292	36,7	800	233	29,1	18,5	3,2	17,3	95,1	26,0	27,3
2022	801	281	35,1	943	317	33,6	28,1	4,3	15,3	130,3	47,5	36,5
2023	784	268	34,2	1322	386	29,2	35,5	4,9	13,8	157,3	51,5	32,7

Джерело: розроблено автором за [28, 31]

Якщо в цілому по банківській системі не виявлено тенденції динаміки обсягу кредитного портфелю корпоративних клієнтів, то в іноземній валюті (в еквіваленті до національної валюти) простежується стійка тенденція до його зниження. Так, станом на кінець 2017 року банками було видано кредитів суб'єктам господарювання в іноземній валюті на 423 млрд. грн., на початок 2024 року цей обсяг скоротився до 268 млрд. грн. (на 37%). Зауважимо, що окрім кредитування в іноземній валюті вітчизняних

підприємців, банки ще надавали кредити іноземним корпораціям. Згідно Огляду НБУ банківського сектору, за 2023 рік суттєво зросли кредити іноземним корпораціям, водночас скоротились позики держкорпораціям.

Зі зменшенням обсягу наданих кредитів суб'єктам господарювання знижується і їх частка в загальному обсягу. Так з 2017 року вона скоротилась на 14,8 в.п. і складала на початок 2024 року 34,2%. При чому з 2017 по 2021 рік ця частка скоротилась 12,3 в.п., а за останні 3 роки – лише на 2,5 в.п. Динаміка частки кредитів в іноземній валюті в загальному обсягу наданих кредитів по банківській системі України за 2021 – 2023 роки надана на рис. 2.8.

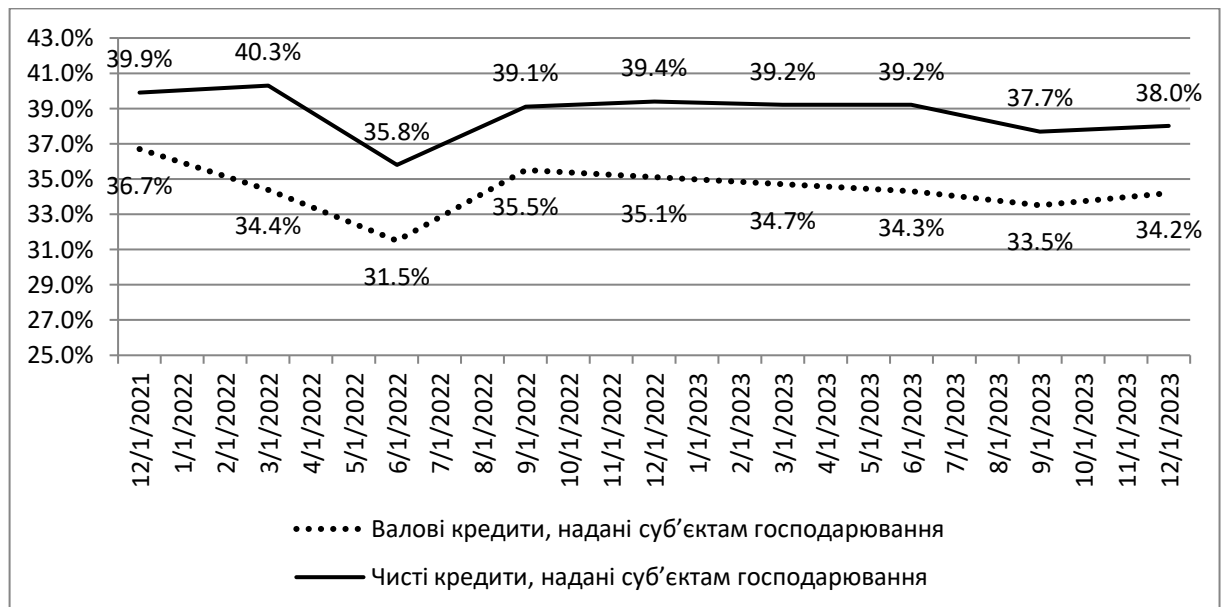

Рис. 2.8. Динаміка частки кредитів в іноземній валюті в загальному обсягу наданих кредитів по банківській системі України за 2021 – 2023 роки
Джерело: розроблено автором за [31]

А от кошти клієнтів на рахунках банків України (табл. 2.3) мали стійку тенденцію до зростання. З кінця 2017 року вони зросли в три рази (з 427 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 1322 млрд. грн. станом на початок 2024 року). Обсяг коштів, що зберігаються клієнтами в іноземній валюті в перерахуванні в національну валюту зріс в 2,3 рази (з 163 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 386 млрд. грн. станом на початок 2024 року). У зв'язку з випереджаючими темпами розтання коштів в національній валюті

проти коштів в іноземній валюті, частка зазначених коштів в загальному їх обсязі в цілому по банківській системі України знизилась з 2017 року на 9 в.п. і складала станом на початок 2024 року 29,2%.

Отже, підводячи підсумок поведеному аналізу по залишкам кредитних коштів та коштів корпоративних клієнтів в іноземній валюті, зазначимо, що банки України активно співробітничать з суб'єктами підприємництва в організації їх зовнішньоекономічної діяльності.

Далі розглянемо безпосередньо стан взаємовідносин суб'єктів підприємництва і АТ КБ «ПриватБанк» щодо організації обслуговування їх валютної діяльності (табл. 2.3). За даними банку, станом на початок 2022 року він обслуговував 1228 тис. клієнтів корпоративного бізнесу: 353 тис. юридичних осіб та 875 тис. фізичних осіб-підприємців. З них близько 6% займається зовнішньоекономічною діяльністю.

За період з 2017 по 2024 роки обсяг кредитів АТ КБ «ПриватБанк», наданих корпоративному сектору зріс в 4,8 рази (з 7,3 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 35,5 млрд. грн. станом на початок 2024 року). Обсяг кредитів в іноземній валюті зріс в 3,3 рази (з 1,5 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 4,9 млрд. грн. станом на початок 2024 року). Зростання здійснювалось поступово за весь період дослідження. Темпи росту кредитних коштів корпоративних клієнтів банку за 2017 – 2023 роки представлені на рис.2.9.

Добавимо також, що в порівнянні з банківською системою в цілому, частка кредитів, наданих корпоративним клієнтам АТ КБ «ПриватБанк» в іноземній валюті за період дослідження була нижче. Вона знизилась за досліджуваний період на 6,7 в.п. і складала 13,8% на початок 2024 року.

Щодо коштів корпоративних клієнтів, то як і по банківській системі у цілому вони зросли за досліджуваний період в 3,9 рази (з 40,5 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 157,3 млрд. грн. станом на початок 2024 року), з них кошти в іноземній валюті зросли в 3,8 рази (з 13,4 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 31,5 млрд. грн. станом на початок 2024 року). Не

зважаючи на стійку тенденцію до зростання валютних коштів, їх частка в загальному обсягу коливалась від 36,5% (найвищий результат станом на кінець 2022 року) до 27,3% (найнижчий результат станом на кінець 2021 року). Станом на початок 2024 року 32,7% коштів корпоративних клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» зберігалось в іноземній валюті.

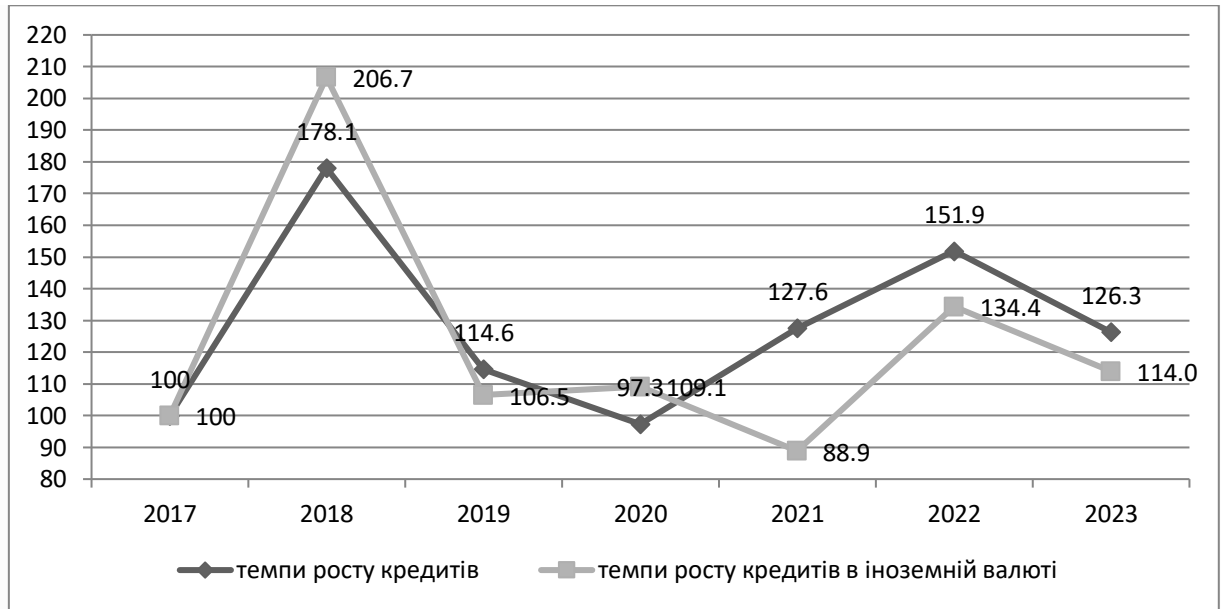

Рис. 2.9. Темпи росту кредитних коштів корпоративних клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» за 2017 – 2023 роки
Джерело: розроблено автором за [28]

Доцільно розглянути структуру валютних коштів на рахунках суб'єктів підприємництва в банку (рис. 2.10). З рис. 2.10 видно, що корпоративні клієнти зберігають свої валютні кошти як на рахунках на вимогу, так і строкових депозитах. За досліджуваний період кошти на вимогу зросли в 10 разів (з 4 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 40,2 млрд. грн. станом на початок 2024 року), а кошти на строкових депозитах лише на 20% (з 9,4 млрд. грн. станом на кінець 2017 року до 11,3 млрд. грн. станом на початок 2024 року) і тому більше ніж в два рази скоротилась частка депозитних валютних коштів в загальних коштах суб'єктів підприємництва, що розташовані на рахунках АТ КБ «ПриватБанк» (з 70,1% станом на кінець 2017 року до 21,9% станом на початок 2024 року).

Рис. 2.10. Структура валютних коштів на рахунках корпоративних клієнтів в АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: розроблено автором за [28]

Таким чином, можна зробити висновок, що на початок 2024 року 22% коштів в АТ КБ «ПриватБанк» українські бізнесмени зберігають на строкових депозитних рахунках в іноземній валюті. Дані кошти є основою для кредитування в іноземній валюті, банк пропонує корпоративним клієнтам різноманітні депозитні продукти. 78% коштів суб'єкти підприємництва зберігають на рахунках на вимогу. Саме ці кошти вони використовують для здійснення розрахунків при зовнішньоекономічній діяльності.

АТ КБ «ПриватБанк» пропонує корпоративним клієнтам, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність ряд послуг (рис. 2.11).

Також для підтримки ЗЕД АТ КБ «ПриватБанк» надає:

1) Зручні сервіси «Приват24 для бізнесу». Наприклад, торгова платформа (рис. 2. 12) – унікальний та інноваційний сервіс із керування валютно-обмінними операціями.

2) Вигідні тарифи без прихованих комісій (тарифи розглянемо пізніше в порівнянні з іншими банками).

3) Професійні безкоштовні консультації та персональний валютний менеджер.

4) Швидкі розрахунки з широкою кореспондентською мережею та SWIFT gpi.

Рис. 2.11. Послуги АТ КБ «ПриватБанк» корпоративним клієнтам в організації зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: розроблено автором за [28]

Особливими послугами в підтримку експортерів в АТ КБ «ПриватБанк» є програма кредитування експортерів з частковим покриттям страховкою ПрАТ «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА). ЕКА створено відповідно до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності». Страхування від ЕКА застосовується для кредитів, за якими передбачається експорт товарів українського походження або виробництво таких товарів з наступним експортом та враховується банком як забезпечення за кредитом до 85% його суми.

Для підтримки імпортерів АТ КБ «ПриватБанк» пропонує компаніям-імпортерам продукти, що дозволяють уникати стовідсоткової попередньої оплати в розрахунках із постачальниками та дають доступ до недорогого фінансування як короткострокового, так і середньо- та довгострокового. Вартість такого фінансування значно нижча стандартних кредитних ставок українських банків, що пов'язано з можливістю залучення ресурсів іноземних банків, зацікавлених у фінансуванні своїх клієнтів-експортерів.

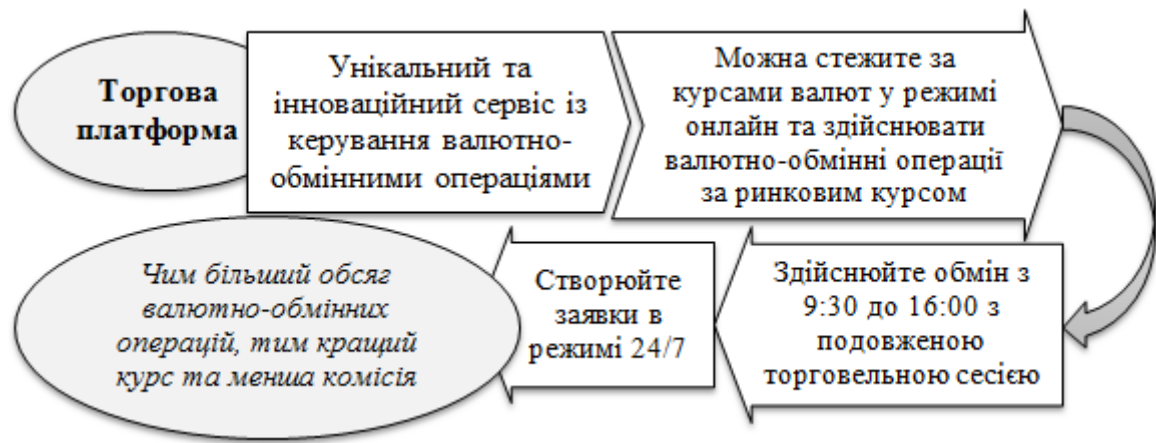

Рис. 2.12. Характеристика сервісу АТ КБ «ПриватБанк» «торгова платформа» для керування валютно-обмінними операціями корпоративних клієнтів

Джерело: розроблено автором за [28]

Фінансування імпорتنих операцій несе вигоди не тільки для імпортера, а і для закордонного постачальника (рис. 2.13).

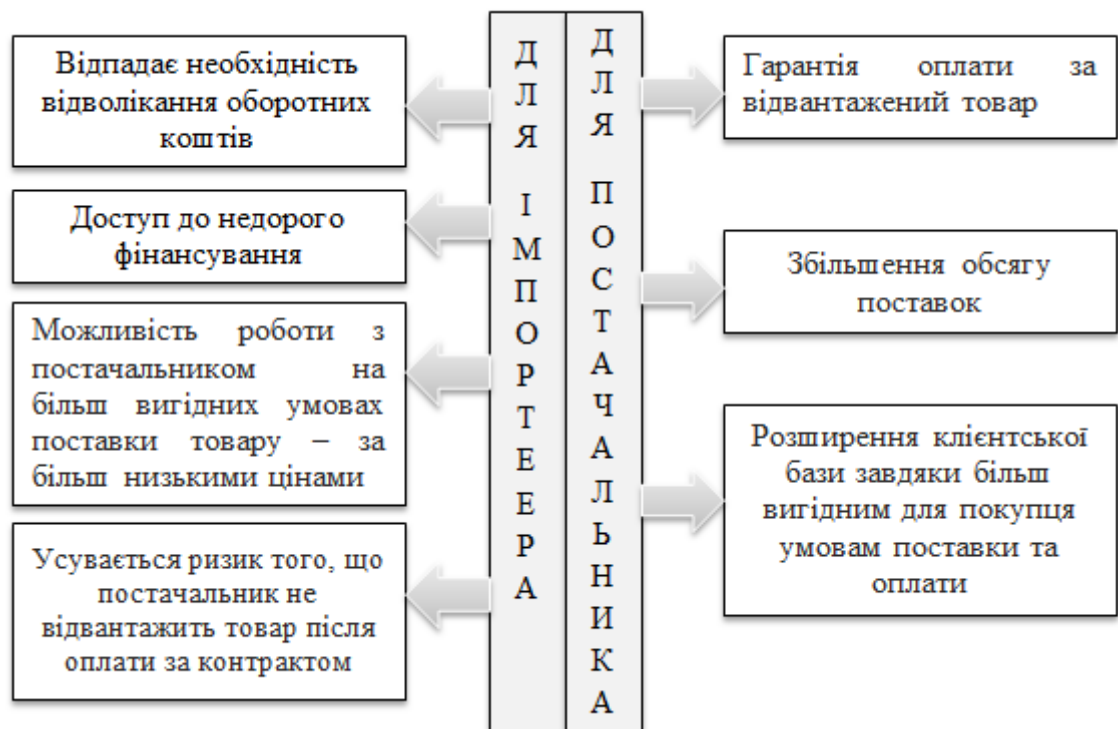

Рис. 2.13. Вигоди для імпортера та для закордонного постачальника при використанні АТ КБ «ПриватБанк» інструменти та схеми фінансування міжнародної торгівлі

Джерело: розроблено автором за [28]

Далі розглянемо організацію проведення міжнародних розрахунків в досліджуваному банку.

2.3. Оцінка організації проведення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Як і в будь-якому банку банківського сектору України, АТ КБ «ПриватБанк» відкриває корпоративним клієнтам валютний рахунок для проведення операцій з іноземною валютою згідно з укладеним договором банківського рахунку. Фрагмент договору представлений в Додатку Б. Щодо проведення операцій з іноземною валютою по рахунку, в договорі передбачено наступні умови (рис. 2.14).

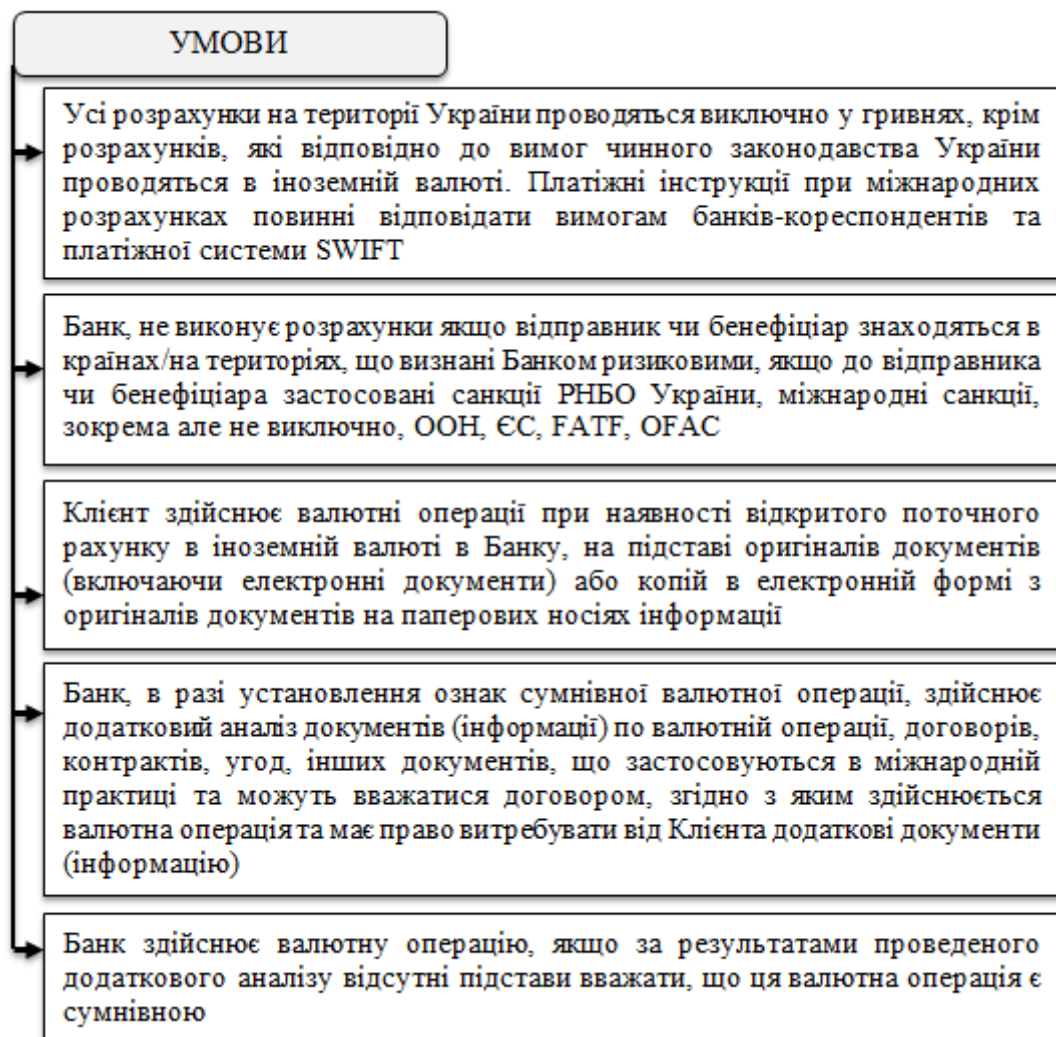

Рис. 2.14. Умови проведення АТ КБ «ПриватБанк» операцій з іноземною валютою по рахункам корпоративних клієнтів

Джерело: розроблено автором за [28]

Банк відкриває рахунок формату IBAN – (International Bank Account Number) – міжнародний номер банківського рахунку. Його призначення – спрощення операцій між банками різних країн. Це стандартна система банківського рахунку в державах Євросоюзу. Структура рахунку IBAN корпоративного клієнта АТ КБ «ПриватБанк» представлена в табл. 2.4. Рахунок № UA193052990000026001004907640. Власник фізична особа-підприємець Барський А.О.

Таблиця 2.4

Структура рахунку IBAN корпоративного клієнта АТ КБ
«ПриватБанк»

Код країни (2 літери)	Контрольні цифри (2 цифри)	МФО Банку (6 цифр)	Нулі для загальної кількості символів (5 цифр)	Балансовий рахунок клієнта (4 цифри)	Код клієнта в банку (10 цифр)
UA	19	305299	00000	2600	1004907640
Україна	Контрольний код	ПриватБанк	заставка	Кошти до запитання суб'єктів господарської діяльності	Барський Андрій Олегович

Джерело: розроблено автором за [28]

Розглянемо далі переваги для клієнтів проведення міжнародних розрахунків саме в АТ КБ «ПриватБанк». Найбільш розповсюдженою формою міжнародних розрахунків, що здійснюються через АТ КБ «ПриватБанк» є акредитивна форма.

Найчастіше акредитив використовують, коли:

- ділові партнери встановили нові, неперевірені ділові відносини;
- продавець не впевнений у платоспроможності покупця, а покупець не впевнений у спроможності продавця поставити товар/виконати роботи/надати послуги;
- предметом контракту є великі проекти або товари, виготовлені за спеціальним замовленням.

Правила використання акредитивів визначено авторитетною міжнародною організацією. Це зручно як клієнтам, так і банкам, оскільки

кожен учасник угоди має чітке уявлення про свої права та обов'язки та стандартні вимоги до всіх учасників. Схема розрахунків по акредитиву надана на рис. 2.15.

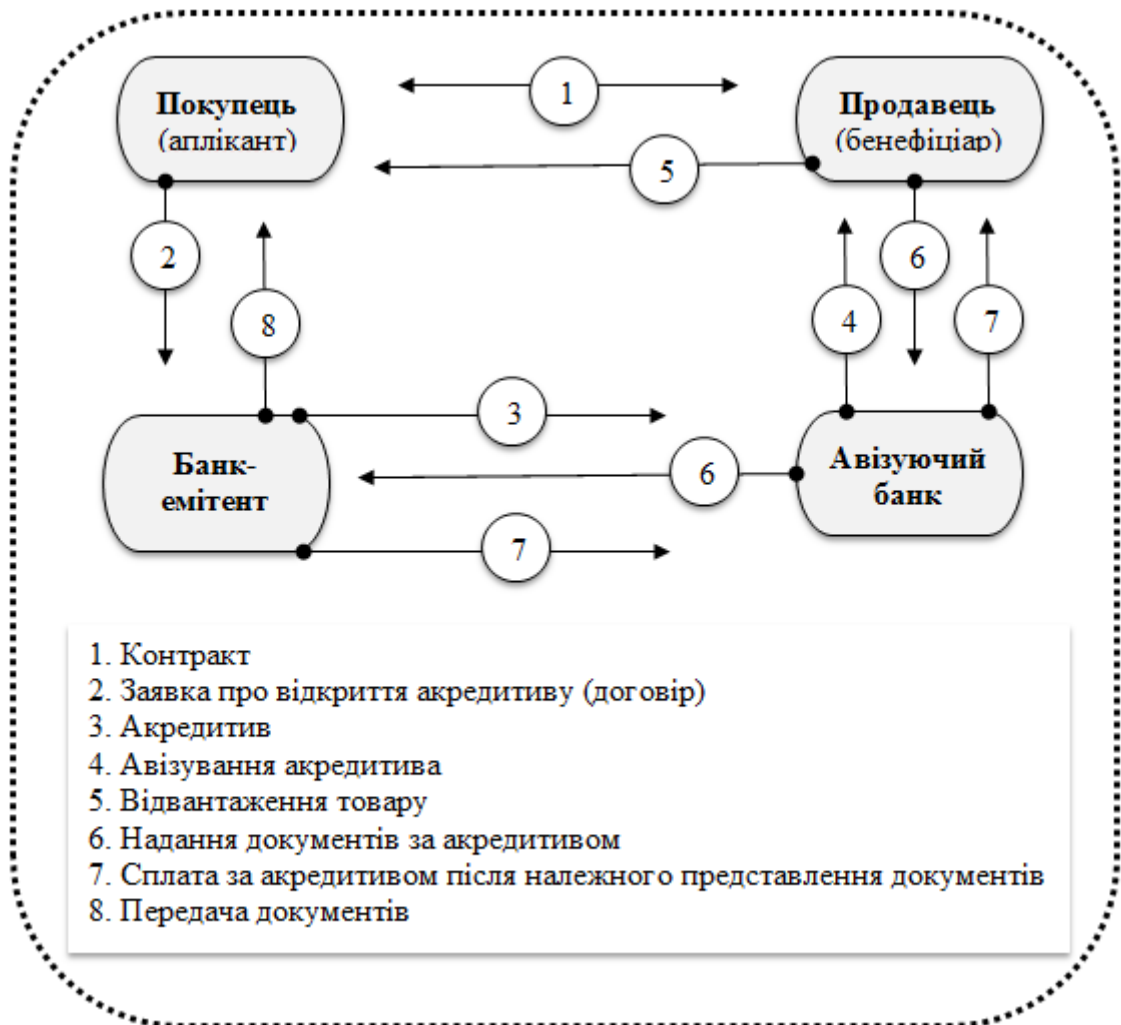

Рис. 2.15. Схема розрахунків по міжнародному акредитиву

Джерело: розроблено автором за [28]

Менеджмент АТ КБ «ПриватБанк» вважає, що банк має особливі переваги в оформленні міжнародних акредитивів в порівнянні з іншими банками банківського сектору України.

Переваги АТ КБ «ПриватБанк» серед інших банків в оформленні міжнародних акредитивів простежуються і в тарифній політиці. Вважаємо доцільним провести порівняння тарифів за міжнародним акредитивам по банкам різної власності банківської системи України. Для аналізу оберемо наступні банки: державний банк: АТ «Укресімбанк»; банк іноземної

банківської групи: АТ «Райффайзен Банк»; банк з українським приватним капіталом: АТ «ПУМБ».

Порівняння тарифів зазначених банків за міжнародними акредитивами наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Порівняння банківських тарифів за міжнародними акредитивами

Послуги	Тарифи			
	АТ КБ ПриватБанк	АТ Укресімбанк	АТ Райффайзен банк	АТ ПУМБ
1	2	3	4	5
Акредитиви надані банком				
Попереднє авізування акредитива	-	30 дол.США	0,3% (мін. 300 EUR)	-
Відкриття акредитиву, У. т.ч. <i>Покритий</i>	0,2% (min 100 USD, max 2000 USD)	0,15%, мін. 50 дол.США , макс. 500 дол.США	Встановлюється окремим рішенням (мін. 300 EUR)	0,3% (min 100 USD, max 1 000 USD)
<i>Непокритий</i>			0,3% (мін. 300 EUR)	50 USD
Збільшення суми акредитива				0,1% (min 100 USD, max 500 USD)
Внесення змін	50 дол.США	50 дол.США	50 дол.США	50 дол.США
Платіж за акредитивом	0,15% (min 100 USD, max 1000 USD)	0,2%, мін. 50 дол.США, макс. 2 000 дол.США	0,15% (мін. 75 EUR)	0,1% (min 50 USD, max 300 USD)
Підтвердження акредитива	-	від 0,5% до 5% річних, мін. 100 дол.США	-	-
Перевірка документів за акредитивами	-	0,2%, мін. 100 дол.США, макс. 3000 дол.США	-	0,2% (min 75 USD, max 1 500 USD)
Ануляція відкритого Акредитива	-	-	50 EUR	100 USD
Виявлення у документах розбіжностей щодо умов Акредитива	-	-	50 EUR	50 USD
Додатково за перевірку документів				
Проведення розслідування за вимогою Клієнта				
Комісія за зобов'язання за непокритою операцією	2% річних – під заставу майнових прав на депозит, ОВДП або під контр-гарантії інших банків			

Продовження Таблиці 2.5

1	2	3	4	5
Акредитиви отримані банком				
Попереднє авізування акредитива		30 дол.США	50 EUR	
Авізування акредитива	0,15% (min 100 USD, max 500 USD)	0,15%, мін. 50 дол.США, макс. 500 дол.США	0,15% (мін. 75 EUR, макс. 500 EUR)	0,1% (min 50 USD, max 500 USD)
Збільшення суми акредитива		0,2%, мін. 50 дол.США, макс. 2 000 дол.США		
Платіж за акредитивом	0,15% (min 100 USD, max 1000 USD)	0,2%, мін. 30 дол.США, макс. 2000 дол.США	0,15% (мін. 75 EUR)	0,2 % (min 75 USD, max 1 500 USD) в
Внесення змін	50 дол.США	30 дол.США	30 EUR	50 дол.США
Перевірка документів за акредитивами	-	0,2%, мін. 50 дол.США, макс. 2 000 дол.США	0,2% (мін. 150 EUR, макс. 1000 EUR)	0,2 % (min 75 USD, max 1 500 USD) в
Переуступка виручки за Акредитивом	-	-	100 EUR	1,0% (min 300 USD, max 10 000 USD)
Робота з іншими банками стосовно отримання коштів за акредитивом	-	-		50 дол.США
Проведення розслідування за вимогою Клієнта	-	-		50 дол.США
Комісія за зобов'язання за непокритою операцією	2% річних – під заставу майнових прав на депозит, ОВДП або під контр-гарантії інших банків; 3% річних – під заставу майна			

Джерело: розроблено автором за [28, 32 - 34]

Як свідчать дані табл. 2.5, АТ КБ «ПриватБанк» надає найбільш зручні тарифи для проведення розрахунків по акредитиву серед досліджуваних банків.

Інші переваги оформлення міжнародного акредитива в АТ КБ «ПриватБанк» представлені на рис. 2.16.

Рис. 2.16. Переваги оформлення міжнародного акредитива в АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: розроблено автором за [28]

Наступною формою розрахунків, яку використовують клієнти АТ КБ «ПриватБанк» є міжнародне інкасо – передача через банк фінансових і комерційних документів покупцеві проти платежу чи акцепту векселя продавця.

Перевага АТ КБ «ПриватБанк» в оформленні міжнародного інкасо серед інших банків – підтримка клієнта на всіх етапах операції – від укладання контракту до отримання виручки.

Для надійності ЗЕД-угод АТ КБ «ПриватБанк» надає своїм клієнтам банківські гарантії. Банківська гарантія – це зобов'язання банку виплатити бенефіціару проти його вимоги платежу певну суму в разі невиконання

його контрагентом (принципалом за гарантією) своїх контрактних зобов'язань.

Основні види банківських гарантій, що надає АТ КБ «ПриватБанк» своїм клієнтам представлені на рис. 2.17.

Рис. 2.17. Види банківських гарантій, що надає АТ КБ «ПриватБанк» своїм клієнтам

Джерело: розроблено автором за [28, 32 - 34]

Переваги АТ КБ «ПриватБанк» в наданні банківській гарантії в порівнянні з іншими банками наступні: оперативність видачі гарантії – покрита (забезпечена грошима) гарантія видається протягом одного дня та без договору; низькі тарифи; індивідуальний підхід під час складання гарантії, з урахуванням особливостей бізнесу клієнту.

Міжнародні розрахунки для своїх клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» здійснює через систему SWIFT. SWIFT-перекази у ПриватБанку – це міжнародні грошові транзакції, які проводяться за допомогою SWIFT-системи (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Ця система використовується для здійснення міжнародних платежів і гарантує безпеку та швидкість грошових переказів між різними банками у світі. На сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» використовує систему SWIFT gpi – це стандарт міжнародних розрахунків, що збільшує швидкість і забезпечує прозорість здійснення платежів. Технологія відкриває нові можливості для

поліпшення якості сервісу міжнародних платежів. Основні тарифи з проведення SWIFT-переказів в банку наведені в Додатку В.

Отже, аналіз стану міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» свідчить, що вони організовані на доволі високому рівні, але на наш погляд потребують деякого удосконалення.

Висновки до розділу 2

З розділу 2 можна зробити наступні висновки.

Дослідження проводилось на прикладі роботи державного АТ КБ «ПриватБанк». АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент, що активно просуває послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працює в корпоративному секторі.

Станом на початок 2024 року АТ КБ «ПриватБанк» був лідером на банківському ринку України по кількості клієнтської бази, обсягу активів, зобов'язань, впровадженню новітніх технологій. Зазначимо, що 43,6% прибутку банківської системи за 2023 рік складається з прибутку АТ КБ «ПриватБанк». можна стверджувати, що на сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» та ще кілька банків, в основному державних, є основою для банківської системи держави.

На початок 2024 року 22% коштів в АТ КБ «ПриватБанк» українські бізнесмени зберігають на строкових депозитних рахунках в іноземній валюті. Дані кошти є основою для кредитування в іноземній валюті, банк пропонує корпоративним клієнтам різноманітні депозитні продукти. 78% коштів суб'єкти підприємництва зберігають на рахунках на вимогу. Саме ці кошти вони використовують для здійснення розрахунків при зовнішньоекономічній діяльності.

Для підтримки ЗЕД АТ КБ «ПриватБанк» надає: зручні сервіси «Приват24 для бізнесу»; вигідні тарифи без прихованих комісій; професійні

безкоштовні консультації та персональний валютний менеджер; швидкі розрахунки з широкою кореспондентською мережею та SWIFT gpi.

Особливими послугами в підтримку експортерів в АТ КБ «ПриватБанк» є програма кредитування експортерів з частковим покриттям страховкою ПрАТ «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА).

Для підтримки імпортерів АТ КБ «ПриватБанк» пропонує компаніям-імпортерам продукти, що дозволяють уникати стовідсоткової попередньої оплати в розрахунках із постачальниками та дають доступ до недорогого фінансування як короткострокового, так і середньо- та довгострокового. Вартість такого фінансування значно нижча стандартних кредитних ставок українських банків, що пов'язано з можливістю залучення ресурсів.

Найбільш розповсюдженою формою міжнародних розрахунків, що здійснюються через АТ КБ «ПриватБанк» є акредитивна форма. Наступною формою розрахунків, яку використовують клієнти АТ КБ «ПриватБанк» є міжнародне інкасо – передача через банк фінансових і комерційних документів покупцеві проти платежу чи акцепту векселя продавця. Перевага АТ КБ «ПриватБанк» в оформленні міжнародного інкасо серед інших банків – підтримка клієнта на всіх етапах операції – від укладання контракту до отримання виручки.

Для надійності ЗЕД-угод АТ КБ «ПриватБанк» надає своїм клієнтам банківські гарантії. Переваги АТ КБ «ПриватБанк» в наданні банківській гарантії в порівнянні з іншими банками наступні: оперативність видачі гарантії – покрита (забезпечена грошима) гарантія видається протягом одного дня та без договору; низькі тарифи; індивідуальний підхід під час складання гарантії, з урахуванням особливостей бізнесу клієнту.

Аналіз стану міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» свідчить, що вони організовані на доволі високому рівні, але на наш погляд потребують деякого удосконалення.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Проблеми та ризики міжнародних розрахунків в банківській системі України та шляхи їх подолання

При використанні міжнародних розрахунків в зовнішньоекономічній діяльності України можливо виникнення ряду проблем та ризиків, які ми розглянемо нижче та накреслимо шляхи їх вирішення.

1. Виникають такі проблеми здійсненні акредитивної форми розрахунків:

1) проблема: транзитний ризик, тобто ризик втрати чи псування товару під час транспортування;

– шлях вирішення проблеми: для зменшення транзитного ризику необхідно до переліку документів, що подаються для виконання акредитива, включати страховий поліс організації, відомої на страховому ринку;

2) проблема: неможливість виконання графіка відвантаження;

– шлях вирішення проблеми: заздалегідь передбачити непередбачені обставини при постачанні товару та в документі обговорити такі обставини та можливості автоматичного продовження виконання умов акредитива;

3) проблема: недостатня ціна за товар, наприклад, при різкій зміні курсу валюти;

– шлях вирішення проблеми: заздалегідь передбачити та обговорити зміни на валютному ринку як усередині країни, так і за кордоном;

4) проблема: недостатній або надмірно докладний опис товару, що відвантажується

– шлях вирішення проблеми: зробити опис товару, що відвантажується оптимально докладним, точно вказати наявність та кількість товару, проте уникати зайвих подробиць;

5) проблеми: проблеми, що виникають під час банківської перевірки документів;

– шлях вирішення проблеми: якщо документи представлені з розбіжностями, банк звертається до імпортера за інструкціями, а за згодою імпортера з розбіжностями виконуючий банк може зробити платіж;

6) ризик неплатежу з боку банку-емітента;

– шлях вирішення проблеми: слід отримати підтвердження акредитива з боку банку з перевіреною репутацією;

7) проблеми: обмеження, що не дозволяють банкам виплачувати гроші за акредитивам у момент подання документів;

– шлях вирішення проблеми: налагодження відносин між банками щодо своєчасного проведення акредитивних операцій.

2. Проблеми, що виникають під час здійснення розрахунків у формі банківського переказу:

1) проблема: платіж, надісланий на адресу помилкового банку одержувача;

– шлях вирішення проблеми: якщо кошти були нараховані банку помилково, то такий банк відшкодовує банку-відправнику певний відсоток заробітку, отриманого від розміщення цієї суми;

2) проблема: платіж, надісланий із запізненням – прострочений платіж;

– шлях вирішення проблеми: якщо при відправленні платежу відбулася затримка, то банк, який відповідає за цю затримку, запитує back-value, щоб виправити бухгалтерське проведення за рахунком банку одержувача; банк, винний у помилці, виплачує банку одержувача компенсацію;

3) проблема: платіж, надісланий у некоректному обсязі;

– шлях вирішення проблеми: якщо банку одержувача надійшла неповна сума, банк відправника повинен сплатити суму, що бракує, і запросити банк одержувача зробити back-value на додатково відправлену суму;

4) проблема: нестача коштів для здійснення платежу на рахунок;

– шлях вирішення проблеми: під час передачі платіжного доручення працівник банку зобов'язаний перевірити наявність коштів на рахунок клієнта для здійснення такого переведення.

3. Проблеми під час здійснення інкасової форми розрахунків:

1) проблема: партнер відмовляється виконувати свої зобов'язання щодо зовнішньоторговельного контракту, коли товар вже було відправлено;

– шлях вирішення проблеми: при розрахунках з інкасо з новим партнером з іншої країни експортеру завжди слід уточнювати про наявність можливості продажу такого товару іншому покупцю у конкретній країні;

2) проблема: відмова від оплати рахунку;

– шлях вирішення проблеми: у договорі потрібно обговорити випадки, коли покупець може відмовитись від оплати рахунку;

3) проблема: ризик втрати чи псування товару, якщо товар прибуває до надходження комерційних документів на цей товар;

– шлях вирішення проблеми: товар потрібно передавати на зберігання банку, або ж застрахуватися від такого ризику.

При здійсненні описаних форм розрахунків часто виявляється проблематичним уникнути розбіжностей, але сторони зовнішньоторговельних угод повинні їх долати, тому що від вирішення цих розбіжностей залежить успіх укладання угоди.

Щоб надати власні рекомендації щодо усунення проблем в міжнародних розрахунках розглянемо думки з даного питання сучасних вітчизняних науковців. В досліджених нами роботах, одною з проблем розрахунків вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності з зарубіжними контрагентами визначається відсутність використання і них таких форм, як платіж за відкритим рахунком, чеки та векселі, які мають місце в світових міжнародних розрахунках. Адже, наприклад, відкритий рахунок має серед інших форм розрахунків ті переваги, що не вимагає від імпортера відвернення грошей з обороту, так як дає можливість розрахуватися з

постачальником через деякий час після реалізації товарів. Причинами відсутності широкого застосування даних форм розрахунків у вітчизняних корпоративних клієнтів банків, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю науковці бачать в наступному (рис. 3.1).

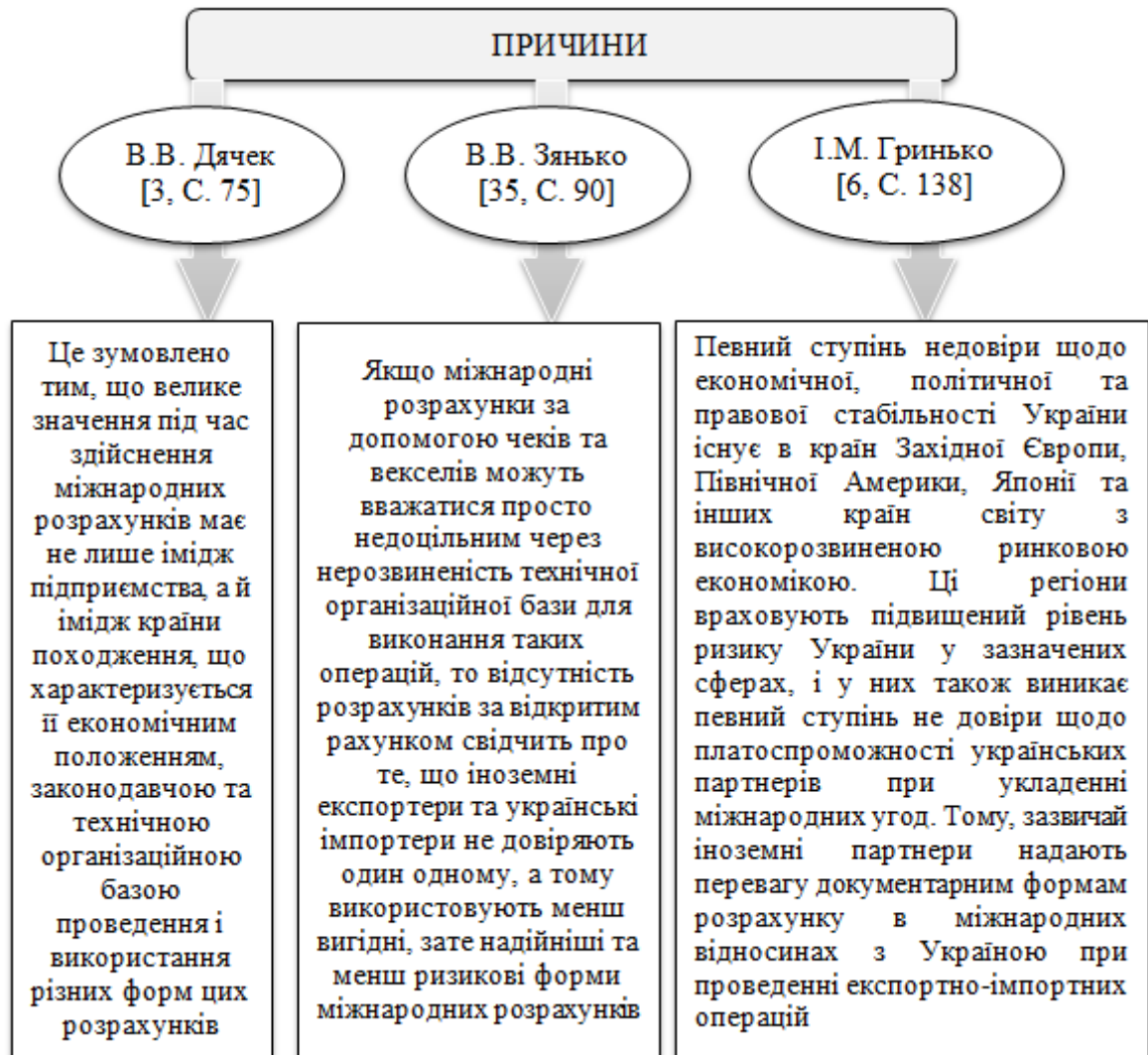

Рис. 3.1. Причини відсутності широкого застосування платіж за відкритим рахунком, чеки та векселі в українській практиці міжнародних розрахунків

Джерело: розроблено автором за [3, 6, 35]

Як зазначає професор В.В. Зянько, виходячи з українських реалій, для яких притаманні низький ступінь довіри до контрагентів та недосконалість вітчизняної правової бази використовуваної при вирішенні суперечок, що виникають при здійсненні міжнародних розрахунків, найвигіднішими і

найнадійнішими як для українських імпортерів, так і для іноземних експортерів є наразі авансові розрахунки [35, с. 90].

Щодо документарної форми розрахунків, то науковці [3] підкреслюють, що така форма розрахунків передбачає великий обсяг роботи із документами, і в основу розрахунків покладено рух товаророзпорядчих документів та операційне оформлення платежів за укладеними зовнішньоекономічними угодами [3, с. 71].

І.М. Товкун та Л.С. Менькова провели порівняльну характеристику між собою таких документарних форм розрахунків, як інкасо та акредитив, встановили ряд відмінностей (рис. 3.2).

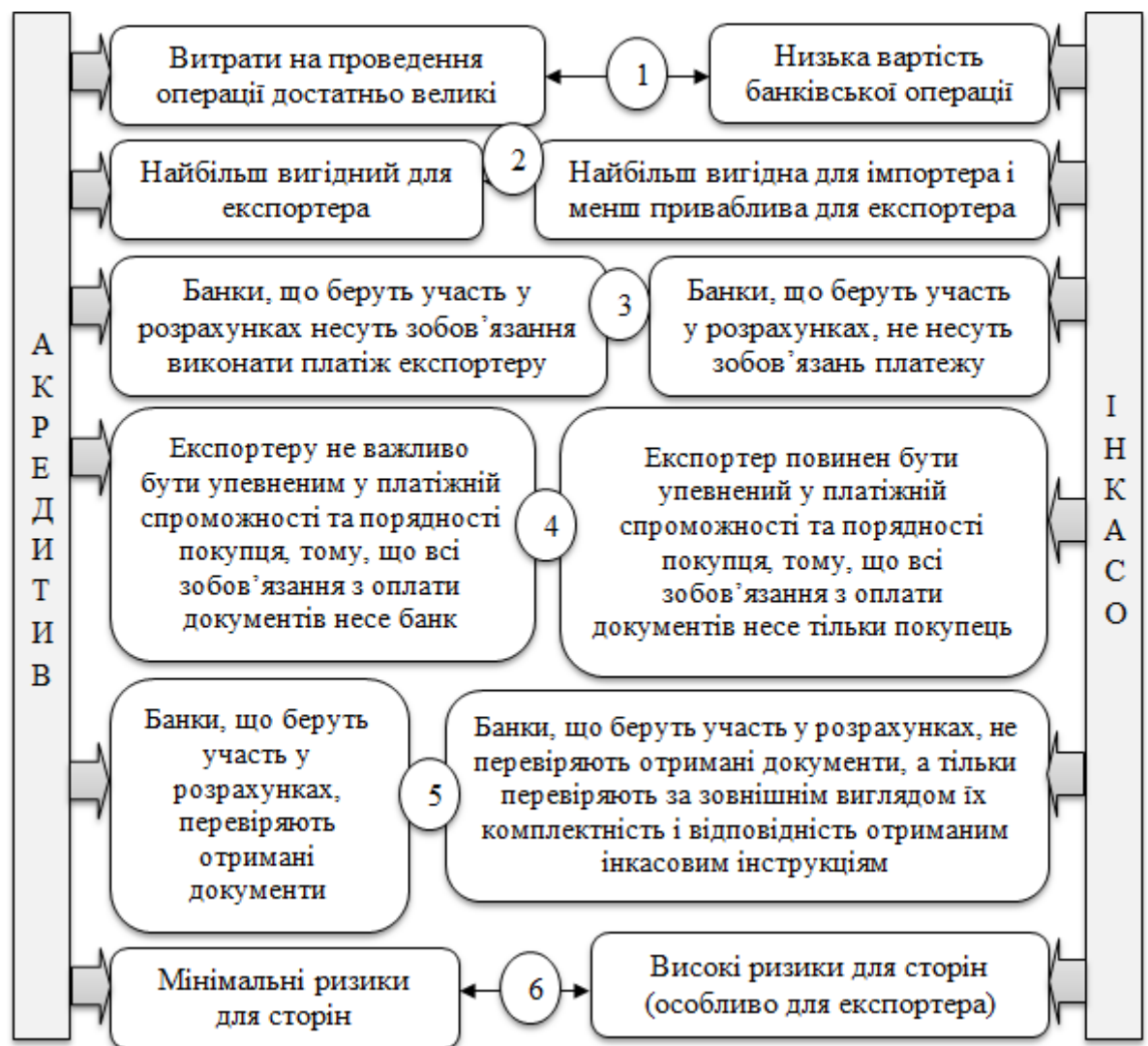

Рис. 3.2. Порівняльна характеристика акредитивної та інкасової форми розрахунків

Джерело: розроблено автором за [4]

Науковцями [4] надані рекомендації з використання тої чи іншої форми для учасників зовнішньоекономічної діяльності.

З огляду на сучасний етап розвитку зовнішньоекономічних відносин, вважаємо, що обслуговуючий банк може запропонувати своїм клієнтам, тобто суб'єктам підприємницької діяльності, що є резидентами різних країн, саме акредитивну форму розрахунків, оскільки, зважаючи на правову природу останньої, це дозволить відповідним суб'єктам мінімізувати фінансові витрати та підприємницькі ризики. Що стосується розрахунків за інкасо, на нашу думку, доцільним і ефективним є його використання лише в тому випадку, коли між контрагентами існують тісні зв'язки співробітництва та висока довіра [4, с. 58].

Отже, для ефективного існування на світовому ринку українському банківському сектору необхідно вдосконалювати систему міжнародних розрахунків, спираючись на сучасні тенденції, використовуючи сучасніші інформаційні технології.

3.2. Удосконалення міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» в умовах цифровізації

На наш погляд, для банків необхідно здійснити перехід на повний електронний документообіг при проведенні міжнародних розрахунків. Крім цього необхідно налагодити уніфіковану та замкнуту систему, всередині якої учасники акредитивної угоди можуть обмінюватися документами для проведення їх перевірки на відповідність умовам акредитива та подальшим обміном платіжними документами. Прикладом такої системи може бути вже функціонуюча система TSU (trade service utility) SWIFT. Як альтернативний варіант можлива побудова системи на базі сучасної технології Blockchain.

Подання даних у систему TSU та їх автоматичне зіставлення можливі завдяки міжнародному стандарту фінансових повідомлень ISO 20022, покладеному в основу TSU. Усі торгові дані надсилаються до TSU у

структурованому вигляді згідно з стандартом ISO 20022. В даний час дана система ще не набула поширення серед банків України. В процесі розробки TSU SWIFT було розроблено інноваційний інструмент для здійснення зовнішньоторговельних розрахунків – банківське платіжне зобов'язання (БПЗ).

БПЗ – це засноване на зіставленні даних щодо фінансових відносин між контрагентами зобов'язання, що відповідає попиту клієнтів на сучасний, раціональний та безпечний засіб розрахунку в рамках операцій торгового фінансування, що позиціонується як посередницький банківський інструмент, схожий на документарний акредитив і операції платежу на відкритому рахунку. При цьому БПЗ не розглядається як заміна документарного акредитива, а пропонує експортерам та імпортерам більш гнучкий та спрощений інструмент, позбавлений недоліків, які притаманні документарному акредитиву [36, с. 58].

БПЗ як інструмент торговельного фінансування характеризується чотирма ключовими поняттями: засіб платежу, фінансування, інформація, зниження ризику. Як засіб платежу БПЗ забезпечує оплату за товар на користь продавця. З одного боку, продавці отримують гарантії оплати в строк відповідно до умов оплати, у той же час покупці можуть контролювати здійснення платежу та оптимізувати свої банківські кредитні лінії. Порівняно з іншими документарними операціями, для БПЗ, очікується поліпшення якості розрахунку та збільшення швидкості їх здійснення для експортерів.

Як джерело фінансування БПЗ має аналогічну сутність з документарним акредитивом, це виражається в схожості обліку даних операцій, а також у кредитному характері зобов'язання. БПЗ служить інструментом фінансування як продавця, і покупця. Продавці можуть отримати вигоду від використання БПЗ як розрахункового механізму за рахунок надання продавцеві можливості отримати від банку кошти за поставлений товар як до моменту відвантаження, так і до моменту відвантаження при надання до банку доручення на закупівлю (purchase order)

або рахунку-фактури (інвойсу), в той час як покупці можуть домовитися про відстрочений платіж банку на підставі угоди щодо БПЗ.

Проведення операції БПЗ ґрунтується на двох аспектах (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Аспекти на яких ґрунтуються банківські платіжні зобов'язання

Джерело: розроблено автором за [36]

Враховуючи необхідність надання невеликої кількості інформації, що запитується банками та можливості прискореного обміну документами, учасники розрахунків можуть очікувати меншу кількість розбіжностей у наданій документації та прискорення процесу розрахунків. На рис. 3.4 представлено порівняння документарного акредитива та БПЗ, з якого стає зрозуміло, за рахунок чого буде прискорено процес розрахунків.

Отже, через свою електронну природу, БПЗ сприятиме проведенню безпечної, ефективної транзакції, усуваючи деякі труднощі, невизначеності, присутні під час проведення угоди з урахуванням документарного акредитива. БПЗ може бути інструментом фінансування, зручного і вигідного як продавцю, і покупцю.

Переваги продавця при використанні БПЗ полягають у наступному: прискорення руху грошових потоків, підвищення ліквідності та якості активів за допомогою скорочення періоду оборотності дебіторської заборгованості на 50% – 65%; зниження операційних витрат через проведення операцій в електронному вигляді; зниження комісії банку за

транзакцію до 50%, а також виключення комісії, що стягується за перевірку документів у ручному режимі.

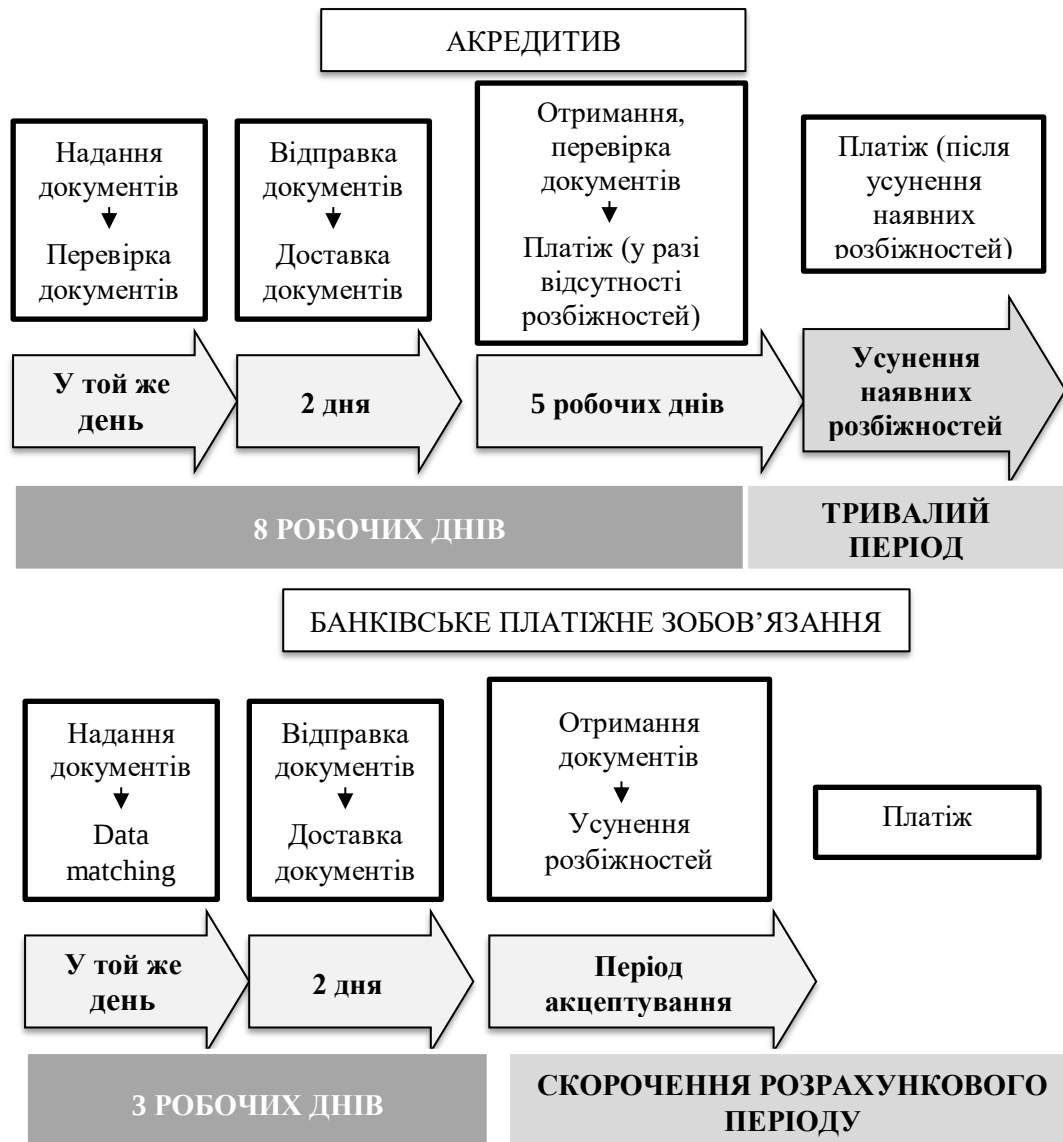

Рис. 3.4. Порівняння тривалості розрахунків за допомогою БПЗ і розрахунків за допомогою акредитива

Джерело: розроблено автором за [36]

Вигоди покупця: підвищення оборотності за лініями, відкритими в банку; низька сума комісії за видачу зобов'язання, в залежності від терміну дії зобов'язання можливе зниження комісії за видачу до 60%; зниження або скасування стягнення суми комісії за виявлення розбіжностей щодо документів; можливість отримувати від постачальника знижки на товар, що поставляється.

Як було викладено раніше, окрім БПЗ існує перспектива вдосконалення документарного акредитива за допомогою проведення процесу розрахунків та перевірки умов з акредитива за допомогою технології блокчейн. Блокчейн є розподіленою обліковою книгою записів про події у цифровому світі.

Говорячи про можливі сфери застосування блокчейну у структурі єдиної платіжної системи можна виділити такі елементи: транскордонні перекази; акредитивні розрахунки; клірингові платежі; синдиковані кредити; фінансування за рахунком-фактурою та платежі за відкритим рахунком; електронні банківські гарантії.

Схема розрахунків за акредитивом з використанням технології блокчейн вказана на рис. 3.5.

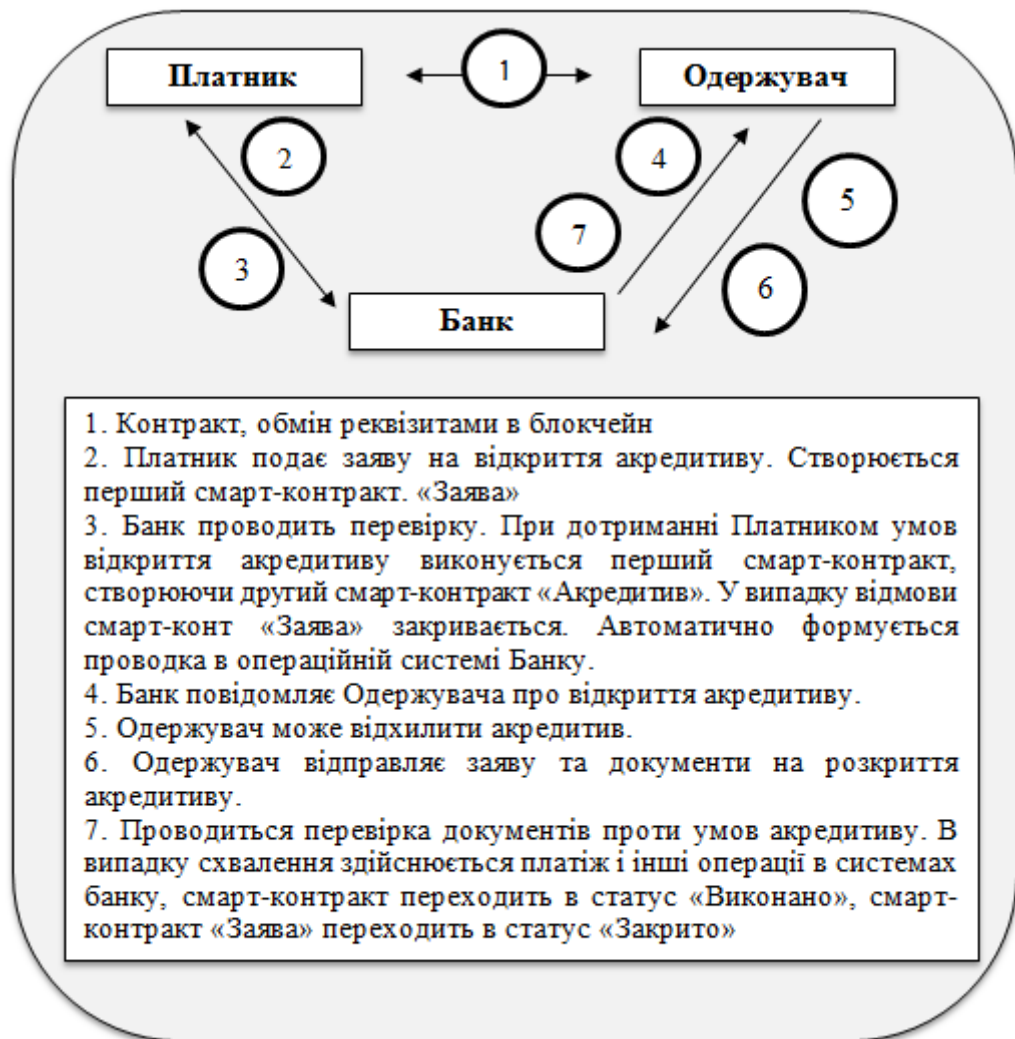

Рис. 3.5. Основні етапи здійснення розрахунків за акредитивом з використанням технології блокчейн

Джерело: розроблено автором за [36]

Як приклад розглянемо угоду, розрахунок за якою буде здійснено за допомогою покритого акредитива. Покупець переводить в обслуговуючий банк узгоджену з продавцем угоду з дорученням перевести кошти на рахунок продавця. Останній отримає гроші лише після виконання умов акредитива. Відкриття та виконання акредитива проводиться в системі Ethereum. Відкриття та виконання акредитива були оформлені у вигляді транзакції на реквізити продавця та покупця, сума транзакції, дата відкриття та закриття договору були записані до блокчейну. Для реалізації знадобилося два «розумні» договори: для відкриття акредитива та для закриття. При використанні двох «розумних» контрактів, пов'язаних один з одним, знижується ймовірність появи помилок у коді, що дозволяє захистити інтереси учасників угоди та збільшити її прозорість.

Блокчейн фіксує кожен етап угоди: заявку на акредитив, розгляд заявки у банку, відкриття акредитива, переведення грошей на рахунок покриття, отримання документів про постачання, платіж продавцю, розкриття акредитива. В результаті процес скорочується з десяти днів до чотирьох годин.

Також, за допомогою технології блокчейн можливе вдосконалення розрахунків за допомогою рахунків ескроу. За допомогою такого різновиду договору банківського рахунку банк (ескроу-агент) відкриває спеціальний рахунок ескроу для обліку та блокування грошових коштів, отриманих ним від власника рахунку (депонента) з метою їх передачі іншій особі (бенефіціару) при виникненні підстав, передбачених договором між банком, депонентом та бенефіціаром.

Підсумовуючи, варто відзначити, що блокчейн технології мають очевидні переваги: високий рівень захищеності від хакерських атак і прозорість при проведенні операцій. Також, як згадувалося раніше, дана технологія здатна прискорити та здешевити процес розрахунків, а також підвищити інтенсивність праці.

Отже, діджиталізація фінансового сектору, а саме міжнародних розрахунків, є важливою складовою частиною економічного розвитку більшості країн світу й може стати інституційним базисом сталого зростання бізнесу.

Спільною рисою банківського платіжного зобов'язання та електронного акредитива є прагнення застосовувати сучасні діджитал-технології, позбавлятися від подання документів на паперових носіях, що скорочуватиме терміни виконання зобов'язання, оптимізуючи їх вартість.

Особливу увагу треба приділити сфері впровадження подібних до блокчейну технологій у платіжну індустрію, що дасть нові можливості й зробить доцільним розгляд впровадження аналогічної практики в національну платіжну систему.

Висновки до розділу 3

Рекомендовано для банків України здійснити перехід на повний електронний документообіг при проведенні міжнародних розрахунків. Крім цього необхідно налагодити уніфіковану та замкнуту систему, всередині якої учасники акредитивної угоди можуть обмінюватися документами для проведення їх перевірки на відповідність умовам акредитива та подальшим обміном платіжними документами. Прикладом такої системи може бути вже функціонуюча система TSU (trade service utility) SWIFT. Як альтернативний варіант можлива побудова системи на базі сучасної технології Blockchain.

Особливу увагу треба приділити сфері впровадження подібних до блокчейну технологій у платіжну індустрію, що дасть нові можливості й зробить доцільним розгляд впровадження аналогічної практики в національну платіжну систему.

ВИСНОВКИ

З проведеного в роботі дослідження теоретичних основ здійснення міжнародних розрахунків комерційними банками України можна зробити наступні висновки:

1. Міжнародні розрахунки – це регулювання платежів та грошових вимог і зобов'язань, що виникають у зв'язку з економічними, політичними і культурними відносинами між юридичними особами і громадянами різних країн.

2. Форми розрахунків є регульовані нормами міжнародного приватного права умови платежу. В укладенні міжнародних угод українські підприємці зазвичай обирають наступні форми розрахунків для здійснення зовнішньоекономічної діяльності з іноземними контрагентами, такі як: документарний акредитив, інкасо, відкритий рахунок, аванс. Окрім зазначених, в інших країнах світу популярними в укладенні міжнародних угод є розрахунки векселями та чеками, банківський переказ, банківська гарантія

3. Міжнародні розрахунки учасників зовнішньоекономічної діяльності здійснюються через установи банків. В організації зовнішньоекономічної діяльності в державі комерційні банки виконують наступні дії: відкривають та ведуть валютні рахунки для експортерів та імпортерів для проведення міжнародних розрахунків; здійснюють покупку-продаж валюти для своїх клієнтів, що здійснюють ЗЕД; виступають посередниками в організації міжнародних розрахунків між експортерами та імпортерами через систему міжбанківських комунікацій.

4. Щоб здійснювати міжнародні розрахунки банки використовують: власні філія та відділення за кордом; кореспондентські відносини з закордонними банками. В сучасний період перекази коштів між банками при здійсненні міжнародних розрахунків здійснюються через комунікаційні

платіжні системи. Однією з найбільш популярних і ефективних є система СВІФТ.

5. Міжнародні розрахунки потребують правового регулювання, тому що вони, як і будь-який вид правовідносин, повинні здійснюватись в відповідності з принципом законності, зазначеному в Конституції України.

Проведений аналіз організації міжнародних розрахунків у комерційному банку на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» показав наступне.

1. Дослідження організації міжнародних розрахунків по банківській системі України проводилось на прикладі роботи державного АТ КБ «ПриватБанк». АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент, що активно просуває послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працює в корпоративному секторі. Станом на початок 2024 року АТ КБ «ПриватБанк» був лідером на банківському ринку України по кількості клієнтської бази, обсягу активів, зобов'язань, впровадженню новітніх технологій. Зазначимо, що 43,6% прибутку банківської системи за 2023 рік складається з прибутку АТ КБ «ПриватБанк». можна стверджувати, що на сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» та ще кілька банків, в основному державних, є основою для банківської системи держави. На початок 2024 року 22% коштів в АТ КБ «ПриватБанк» українські бізнесмени зберігають на строкових депозитних рахунках в іноземній валюті. Дані кошти є основою для кредитування в іноземній валюті, банк пропонує корпоративним клієнтам різноманітні депозитні продукти. 78% коштів суб'єкти підприємництва зберігають на рахунках на вимогу. Саме ці кошти вони використовують для здійснення розрахунків при зовнішньоекономічній діяльності.

2. Для підтримки ЗЕД АТ КБ «ПриватБанк» надає: зручні сервіси «Приват24 для бізнесу»; вигідні тарифи без прихованих комісій; професійні безкоштовні консультації та персональний валютний менеджер; швидкі розрахунки з широкою кореспондентською мережею та SWIFT gpi. Особливими послугами в підтримку експортерів в АТ КБ «ПриватБанк» є

програма кредитування експортерів з частковим покриттям страховкою ПрАТ «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА).

3. Найбільш розповсюдженою формою міжнародних розрахунків, що здійснюються через АТ КБ «ПриватБанк» є акредитивна форма. АТ КБ «ПриватБанк» має переваги серед інших банків в оформленні міжнародного акредитиву. Наступною формою розрахунків, яку використовують клієнти АТ КБ «ПриватБанк» є міжнародне інкасо - передача через банк фінансових і комерційних документів покупцеві проти платежу чи акцепту векселя продавця. Перевага АТ КБ «ПриватБанк» в оформленні міжнародного інкасо серед інших банків – підтримка клієнта на всіх етапах операції – від укладання контракту до отримання виручки. Для надійності ЗЕД-угод АТ КБ «ПриватБанк» надає своїм клієнтам банківські гарантії.

Аналіз стану міжнародних розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» свідчить, що вони організовані на доволі високому рівні, але на наш погляд потребують деякого удосконалення.

Рекомендовано для банків України здійснити перехід на повний електронний документообіг при проведенні міжнародних розрахунків. Крім цього необхідно налагодити уніфіковану та замкнуту систему, всередині якої учасники акредитивної угоди можуть обмінюватися документами для проведення їх перевірки на відповідність умовам акредитива та подальшим обміном платіжними документами. Прикладом такої системи може бути вже функціонуюча система TSU (trade service utility) SWIFT. Як альтернативний варіант можлива побудова системи на базі сучасної технології Blockchain.

Особливу увагу треба приділити сфері впровадження подібних до блокчейну технологій у платіжну індустрію, що дасть нові можливості й зробить доцільним розгляд впровадження аналогічної практики в національну платіжну систему. Отже, діджиталізація фінансового сектору, а саме міжнародних розрахунків, є важливою складовою частиною економічного розвитку більшості країн світу й може стати інституційним базисом сталого зростання бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bank for International Settlements 2003. All rights reserved. Brief excerpts may be reproduced or translated provided the source is cited. [URL:https://www.bis.org/cpmi/glossary_030301.pdf](https://www.bis.org/cpmi/glossary_030301.pdf) (дата звернення: 26.01.2024 р.)
2. Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю., Мельничук Д. П. Міжнародні розрахунки і валютні операції : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2021. 106 с.
3. Дячек В.В., Колосовська О.Д., Оніщенко В.С. Особливості використання форм міжнародних розрахунків українськими підприємствами під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2018. Випуск 21. С. 70-76.
4. Товкун І.М., Менькова Л.М. Правова природа документарних форм міжнародних розрахунків та їх використання в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 1 (16). С. 54 - 61
5. Бурковська А. В., Лункіна Т. І. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2012. 247 с.
6. Грінько І. М. Визначення оптимальної документарної форми міжнародних розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. С. 132 – 143.
7. Д'яконова І. І., Макаренко М. І., Журавка Ф. О. Міжнародні фінанси: навч. посіб. та ін. Київ: Центр навчальної літератури. 2012. 548 с.
8. Носач Л. Л., Величко К. Ю. Системний вибір оптимальної форми міжнародних розрахунків. *Бізнес Інформ*. 2016. № 10. С. 39-46.
9. Правила Міжнародної торгівельної палати «Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів» від 01.07.2007 р. № 600. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00GTQ81A59>. (дата звернення: 26.01.2024 р.)

10. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях : навч. посібник. / уклад. : О.М. Гладчук, І.Я. Ткачук, В.М. Харабара. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 208 с.
11. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навчальний. посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 368 с
12. Ушакова О.А. Банківські операції: навч. посіб. Рівне: НУВГП. 2021. 226 с.
13. Копчикова І.В. Технологія реалізації та облік міжбанківських розрахунків. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 30. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27661.pdf> (дата звернення: 15.02.2024 р.)
14. Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г., Коренєва О.Г. Банківські операції : Підручник. Київ : Знання, 2007. 796 с.
15. Система платежів SWIFT. Які вимоги потрібно виконувати? URL: <https://my-itspecialist.com/swift-payment-system> (дата звернення: 16.02.2024 р.)
16. Ситник І., Васильчук І., Колодізев О., Вжитинська К., Кузьміна О., Смоляк В. Аналіз стану платіжних систем в Україні в контексті Європейського вектору розвитку цифрової економіки та глобалізаційно-інтеграційних процесів. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том. 6. С. 34 - 50
17. Шуміло О. С., Євтушенко В. А., Ковальова Є. О. Сучасний стан розвитку міжнародних грошових переказів в Україні. *БізнесІнформ*. 2023. №7. С. 134 - 139
18. Про валютний нагляд, положення: постанова правління НБУ від 3.01.2019 року № 13. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19> (дата звернення: 16.02.2024 р.)
19. Закон України «Про валюту і валютні операції». №2473 від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>. (дата звернення: 16.02.2024 р.)

20. Закон України «Про платіжні послуги» №1591 від 30.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1591-20> (дата звернення: 16.02.2024 р.)

21. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків. Затверджено Постановою НБУ №162 від 29.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (дата звернення: 16.02.2024 р.)

22. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах в банках України. Затверджено Постановою НБУ №555 від 17.11.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04#Text> (дата звернення: 16.02.2024 р.)

23. Положення про порядок виконання надавачами платіжних послуг платіжних інструкцій в іноземній валюті та банківських металах. Затверджено Постановою НБУ №216 від 28.07.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04#Text> (дата звернення: 16.02.2024 р.)

24. Гаркавенко В.І., Єршова Г.В. Вплив валютної лібералізації на економіку України. *Економіка і прогнозування*. 2020. № 3. С. 25 - 40

25. Банчук-Петросова О. В., Єфіменко Л. М. Формування єдиної державної політики у сфері зовнішньоторговельної діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. №5. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/73.pdf (дата звернення: 17.02.2024 р.)

26. НБУ. Ключові новації нового валютного регулювання. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article (дата звернення: 17.02.2024 р.)

27. Давиденко О.А. Нормативно-інституційне забезпечення здійснення міжнародних розрахунків в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 1 (10). С. 87 - 92

28. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/about> (дата звернення: 19.02.2024 р.)
29. Національний банк України. Статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbustatic> (дата звернення 16.02.2024 р.)
30. Дослідження: «25 провідних банків України». URL: <https://banksrating.com.ua/> (дата звернення 17.02.2024 р.)
31. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-02.pdf?v=7 (дата звернення 25.02.2024 р.)
32. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк». URL: <https://www.eximb.com/> (дата звернення: 27.02.2024 р.)
33. Офіційний сайт АТ «Райффайзен Банк Аваль». URL: <https://raiffeisen.ua/> (дата звернення: 27.02.2024 р.)
34. Офіційний сайт АТ «ПУМБ». URL: <https://b2b.pumb.ua/> (дата звернення: 27.02.2024 р.)
35. Зянько В. В. *Форми міжнародних розрахунків та їх використання в Україні. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.* Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 12 березня 2021 року : збірник наукових праць. Вінниця: ВНТУ, 2021. С. 88 - 91
36. Сотченко Є.В. Діджиталізація міжнародних розрахунків в умовах кризових явищ світової економіки. *Причорноморські економічні студії.* 2020. № 59–1. С. 51–61.
37. Руда О. Л. Банківський нагляд та його вплив на банківську систему України. *Агросвіт.* 2022. № 5-6. С. 15–23.
38. Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». Спеціальний випуск «Діджиталізація сучасної системи міжнародних економічних відносин» : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 21 листопада 2019 року). № 20. Т. 1–2. Київ : Київський національний

університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2019

39. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyuekonomikoyu.html> (дата звернення: 24.01.2024).

40. Блокчейн в Україні. Асоціація «Блокчейн України» (БАУ). URL: <https://bau.ai/ru/ukraine-ru> (дата звернення: 24.01.2024)

41. Кудлаєва Н. В., Онуфрак О. Д. Особливості застосування акредитивної форми міжнародних розрахунків в іноземній валюті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 27 (2). С. 124-128

42. Фединак Г. С. Міжнародно-правове регулювання розрахунків по акредитиву та законодавство України. *Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини*. 2016. Вип. 39. С. 120-127.

43. Шуба Т. П., Колосовська О. Д., Оніщенко В. С. Мінімізація ризиків при веденні зовнішньоекономічної діяльності українськими підприємствами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С.93-98.

44. Правила Міжнародної торгівельної палати «Уніфіковані правила по інкасо» від 01.01.1996 р. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=04L9NE52EA>. (Дата звернення: 26.01.2024 р)

45. Бондарчук Л. В., Гусак К. Ю. Шляхи удосконалення зовнішньоторговельної політики України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 19, частина 1. С. 31 – 34

46. Токарева К. О., Котенко А. М. Деякі аспекти процесу удосконалення правового регулювання платіжних послуг та діяльності платіжних систем. *Право та державне управління*. 2023. № 3. С. 260 – 266.

47. Ситник І., Васильчук І., Колодізєв О., Вжитинська К., Кузьміна О., Смоляк В. Аналіз стану платіжних систем в Україні в контексті європейського вектору розвитку цифрової економіки та глобалізаційно-інтеграційних процесів. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and*

Practice. 2022. №6(47). С. 34–50. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3901><https://fkf.net.ua/index.php/fkd/article/view/3901> (Дата звернення: 29.02.2024 р)

48. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (Дата звернення: 29.02.2024 р)

49. Концепція відкритого банкінгу URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf?v=4 (Дата звернення: 29.02.2024 р)

50. Сотченко Є.М. Методичні підходи до сутності міжнародних розрахунків по імпорتنих та експортних операціях у системі розрахункових відносин України. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. С.14-25.

51. Мангушев Д.В., Тітов І.В. Використання акредитивної форми розрахунку у зовнішньоекономічній діяльності. *Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд»*. 2020. №4. С. 6 – 14

ДОДАТКИ